

ZBORNİK SAŽETAKA

**ODRŽIVI RAZVOJ
I DIGITALNA
TRANSFORMACIJA**

**18. - 20. 09. 2025.
UNIVERZITET FINRA TUZLA**

13. MEĐUNARODNI SIMPOZIJ

Izdavač: Edukativno-konsultantska kuća FINconsult d.o.o. Tuzla

Urednik: Prof.dr.sc. Ismet Kalić

Programski odbor:

1. Prof.dr.sc. Adil Kurtić, Emeritus, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
2. Prof. dr.sc. Ismet Kalić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
3. Prof. dr.sc. Edin Glogić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
4. Prof. dr.sc. Helena Blažić, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska
5. Prof. dr.sc. Malči Grivec, Fakultet za ekonomiju i informatiku, Univerzitet u Novom Mestu, Slovenija
6. Prof.dr.sc. Željko Sudarić, Veleučilište "Lavoslav Ružička" Vukovar, Hrvatska
7. Prof.dr.sc. Vinko Belak, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
8. Prof. dr.sc. Boris Tušek, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
9. Prof. dr.sc. Dragan Mikerević, Ekonomski fakultet Univerziteta u Banja Luci, BiH
10. Prof. dr.sc. Željko Rička, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
11. Prof. dr.sc. Senada Kurtanović, Ekonomski fakultet Univerziteta u Bihaću, BiH
12. Prof. dr.sc. Kadrija Hodžić, Ekonomski fakultet Univerziteta u Tuzli, BiH
13. Prof.dr.sc. Adnan Rovčanin, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, BiH
14. Prof. dr.sc. Džafer Alibegović, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, BiH
15. Prof. dr.sc. Božo Vukoja, Fakultet poslovne ekonomije, Sveučilište „VITEZ“ u Vitezu, BiH
16. Prof.dr.sc. Hadžib Salkić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
17. Prof.dr.sc. Jamila Jaganjac, Univerzitet/ Sveučilište Vitez u Travniku, BiH
18. Prof. dr.sc. Midhat Glavić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
19. Prof. dr.sc. Dubravka Bošnjak, Fakultet poslovne ekonomije, Sveučilište „VITEZ“ , BiH
20. Doc.dr.sc. Zijad Lugavić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
21. Prof.dr.sc. Erdin Hasanbegović, Ekonomski fakultet, Internacionalni univerzitet Travnik, BiH
22. Doc.dr.sc. Hrvoje Sivrić, Sveučilište u Slavanskom Brodu, Hrvatska
23. Doc.dr.sc. Marko Jurakić, Veleučilište Vimal, Zagreb, Hrvatska

Orgaizacini odbor:

1. Doc.dr.sc. Edin Jahić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
2. Mr.sc. Adem Azapagić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
3. Mr.sc. Emina Ordgić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
4. Mr.sc. Aldijana Omerović, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
5. Mr.sc.Nermina Čatić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
6. Mr.sc. Šejla Mandžić, IT, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
7. Selma Memišević, bacc.oec. FINconsult , Tuzla
8. Elvira Ribić, bacc.oec. FINconsult, Tuzla
9. Fata Kalić, FINconsult, Tuzla
10. Amra Hasanbašić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
11. Nermin Kalić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
12. Belma Mešić, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
13. Ahmedin Hasanović, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH
14. Amela Hajadarević, Univerzitet FINRA Tuzla, BiH

Dizajn: FINRA Tuzla

Štampa: Mikroštampa d.o.o. Tuzla

Strogo zabranjeno svako umnožavanje i preštampanje ovog djela bez odobrenja izdavača. Neovlašteno kopiranje, umnožavanje i preštampanje predstavlja krivično djelo iz čl. 111. Zakona o autorskom pravu ("Službene novine BiH" , br. 7/02)

ZBORNIK SAŽETAKA

13. MEĐUNARODNI SIMPOZIJ

ODRŽIVI RAZVOJ I DIGITALNA

TRANSFORMACIJA

TUZLA, 18.-20.09.2025. godine
God. 13 br. 10 (2025)

TUZLA, 2025.

SADRŽAJ

1. UTJECAJ UMJETNE INTELIGENCIJE NA POVEĆANJE KVALITETA I OPSEGA REVIZIJE	- 10 -
Prof.dr.sc. Vinko Belak	
2. TRGOVINSKI RAT SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA – EKONOMSKE/FINANSIJSKE POSLJEDICE	- 12 -
Prof.dr.sc. Adnan Rovčanin Željka Stanić, Alma Krznarić	
3. DIGITALNE TEHNOLOGIJE U INDUSTRIJI OSIGURANJA U BIH - STANJE I PERSPEKTIVE	- 13 -
Doc.dr. Abdić Adem, Prof. dr. sc. Adnan Rovčanin, Prof. dr. sc. Ademir Abdić, Mr. sc. Fahir Kanlić	
4. IZAZOVI VREDNOVANJA KOMPANIJA U ODRŽIVIM INDUSTRIJAMA: PRILAGOĐAVANJE TRADICIONALNIH METODA NOVIM TRŽIŠNIM USLOVIMA..	- 15 -
Prof.dr.sc. Džafer Alibegović	
5. REVIZIJA ODRŽIVOSTI I DIGITALNE TRANSFORMACIJE UZ PODRŠKU UMJETNE INTELIGENCIJE	- 17 -
Doc.dr.sc. Amir Hasićević	
6. UTICAJ DIGITALNE TRANSFORMACIJE, UMJETNE INTELIGENCIJE I PRINCIPA ODRŽIVOSTI NA DONOŠENJE STRATEŠKIH I OPERATIVNIH ODLUKA FINANSIJSKOG MENADŽMENTA	- 19 -
Prof.dr.sc. Ismet Kalić, Mr.sc. Nermina Ćatić, Mr.sc. Tarik Ćatić	
7. FORENZIČKA ANALIZA U ERI DIGITALNE TRANSFORMACIJE INTERNE REVIZIJE UZ PRIMJENU VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE	- 22 -
Prof.dr.sc. Edin Glogić	
8. BENFIT KOMPANIJE	- 24 -
Prof.dr.sc. Veljko Trivun	
9. CYBER ZAŠTITA I SIGURNOST FINANSIJSKIH PODATAKA I TRANSAKCIJA	- 25 -
Prof.dr.sc. Hadžib Salkić, Prof. dr. sc. Ismet Kalić	
10. OMNICHANNEL PRISTUP FINANSIRANJU DRUŠTVENO ODGOVORNIH PROJEKATA: ULOGA CROWDFUNDINGA I BLOCKCHAINA	- 27 -
Dr. Amra Selimović-Fijuljanin, Dr. Admir Mešković	
11. IZAZOVI INTERNE REVIZIJE U JAVNOM SEKTORU U FBiH	- 29 -
Dr.sc. Vildana Altumbabić	
12. ČOVJEK U DIGITALNOM EKOSISTEMU - ULOGA UMJETNE INTELIGENCIJE U OBLIKOVANJU ODRŽIVOG RAZVOJA LJUDSKIH RESURSA	- 31 -
Jasmin Hasančević, ICC Tuzla, Miša Pavićević, EAB Beograd	

13. UTICAJ VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE ZA IDENTIFIKOVANJE PREVARA U FORENZIČKOJ REVIZIJI	- 33 -
Doc.dr.sc. Envera Halilčević	
14. ODRŽIVI RAZVOJ – NOVA PARADIGMA SAVREMENOG POSLOVANJA	- 36 -
Doc.dr.sc. Spasenija Mirković, Milka Blagojević, bacc.ecc	
15. REVIZORSKA MIŠLJENJA I TRANSPARENTNOST FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA - ANALIZA KOMPANIJA IZ BERZANSKOG INDEKSA REPUBLIKE SRPSKE (BIRS) OD 2020. DO 2024. GODINE	- 38 -
Prof.dr. Miloš Grujić, Prof. Dr. Saša Čekrlja, Dr. Aleksandar Džombić	
16. INTEGRACIJA ESG FAKTORA U SAVREMENE STRATEGIJE FINANSIJSKOG MENADŽMENTA	- 40 -
Mr.sc. Maša Pusulić, Doc. dr. Malči Grivec	
17. IZVJEŠTAVANJE O ODRŽIVOSTI I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI: KORAK KA ODGOVORNIJEM POSLOVANJU	- 42 -
Mr.sc. Urška Longar, Doc. dr. Malči Grivec	
18. ULOGA IT-A I VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U UNAPREĐENJU STRATEŠKIH ODLUKA	- 44 -
Bojana Jovičević, Doc. dr. Malči Grivec	
19. DIGITALNA TRANSFORMACIJA I SIGURNOST PODATAKA JAVNE UPRAVE	- 46 -
Doc. dr. sc. Zijad Lugavić, Doc. dr. sc. Edin Jahić, Mr.sc. Eldina Čustović, Adnan Lugavić, bacc.ing.	
20. PRIMJENA SUSTAVA UMJETNE INTELIGENCIJE U FORENZIČNIM ZNANOSTIMA I FORENZIČNOJ REVIZIJI.....	- 48 -
Prof.dr.sc. Božo Vukoja	
21. ODRŽIVOST POSLOVANJA OSIGUGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U KRIZNIM USLOVIMA S POSEBNIM OSVRTOM NA BOSNU I HERCEGOVINU	- 51 -
Mr.sc. Advija Alihodžić	
22. INTERNA REVIZIJA I VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA – STANJE I PERSPEKTIVA. -	53
Mr.sc. Zvezdana Popović, Dr.sc. Dragana Kosorić	
23. KRIPTOVALUTE KAO IZAZOV DIGITALNOG DOBA.....	- 56 -
Doc. dr. sc. Sanja Knežević-Kušljić, Doc. dr. sc. Lena Sigurnjak	
24. NAGRADE I NAKNADE STEČAJNIM UPRAVNICIMA-STANJE I PERSPEKTIVE. -	58 -
Doc.dr.sc. Samir Sunulahpašić	
25. FAKTORING KAO SAVREMENI OBLIK FINANSIRANJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA	- 60 -
Dr.Nataša Marjanović, Mr. Dragana Jakovljević	

26. PERSPEKTIVE RAZVOJA TURIZMA TUZLANSKOG KANTONA NA PRINCIPIMA ODRŽIVOG RAZVOJA	- 62 -
Dr. sc. Edin Jahić, Dr. sc. Zijad Lugavić, Dr. sc. Merima Aljić	
27. VAŽNOST PRIMJENE RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA ZA FINACIJSKO IZVJEŠTAVANJE PRIVREDNIH SUBJEKTA	- 63 -
Mr.sc. Matea Antonela Vukoja, Mag.oec. Antonio Vukoja	
28. ANALIZA NAJPOZNATIJIH MEĐUNARODNIH I NEKIH DOMAĆIH (ZEMLJE EX YU) SLUČAJEVA FINACIJSKIH PREVARA	- 65 -
Mag.oec. Antonio Vukoja, Mr.sc. Matea Antonela Vukoja	
29. DIREKTNE STRANE INVESTICIJE U FUNKCIJI RAZVOJA CIRKULARNE EKONOMIJE U BIH.....	- 68 -
Doc.dr. Mirela Avdić	
30. ULOGA ODRŽIVE MODE U ZAŠTITI OKOLIŠA.....	- 71 -
Doc.dr.sc. Anita Kulaš Miroslavljević, Barbara Kljajić	
31. SISTEM OBRAČUNA PLATA U BRČKO DISTRIKTU SA OSVRTOM NA SPECIFIČNOSTI OBAVEZNIH POREZA I DOPRINOSA	- 73 -
Dr.sc. Admir Čavalić, Dr.sc. Ema Burić, Safet Imamović, dipl.oec.	
32. PRAKSA INTERNE REVIZIJE U BOSNI I HERCEGOVINI: IZAZOVI I PERSPEKTIVE	- 75 -
Samra Civić, Prof.dr.sc. Dijana Vuković, Ass. Irnesa Kujundžić	
33. REVIZORSKA MIŠLJENJA JAVNE REVIZIJE KAO POKAZATELJ KVALITETA UPRAVLJANJA U JAVNOM SEKTORU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	- 77 -
Prof.dr.sc. Senada Kurtanović, Ela Marković	
34. REVIZORSKA ANALIZA I FINANSIJSKO VJEŠTAČENJE U OBLASTI PRIVREDNOG KRIMINALA VEZANOG ZA NEKRETNINE	- 79 -
Prof.dr.sc. Senada Kurtanović, Admir Lipovača, dipl.oec., Mr.sc. Ismet Đuzelić	
35. ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI	- 80 -
Dr.sc. Arijana Salkić, Dr. sc. Edin Salkić	
36. PERCEPCIJA GRAĐANA O ESG STANDARDIMA I ODRŽIVIM FINANSIJAMA U KONTEKSTU BANKARSKOG SEKTORA BOSNE I HERCEGOVINE	- 81 -
Dr.sc. Arijana Salkić	
37. ZNAČAJ INSPEKCIJSKOG NADZORA ZA OTKRIVANJE RAČUNOVODSTVENIH PREVARA KOD OBRAČUNA POREZA NA DOBIT	- 82 -
Dr.sci. Ankica Čanić, Dr.sc. Azira Osmanović	
38. KORPORATIVNA ODRŽIVOST KAO NOVA VALUTA: KAKO ESG STANDARDI MIJENJAJU MEĐUNARODNU KONKURENTNOST	- 84 -
Dr. sc. Mirnesa Baraković-Nurikić	

39. ZADRŽAVANJE I MOTIVACIJA KADROVA KAO STRATEŠKI IZAZOV U DINAMIČNOM POSLOVNOM OKRUŽENJU.....	- 86 -
Emina Alagić, bacc.ecc, Jasmina Okanović, bacc.ecc.	
40. ZELENA INDUSTRIJSKA POLITIKA - TEORIJSKA I PRAKTIČNA RAZMATRANJA	- 87 -
Mr. Nemanja Budimir	
41. ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ (R&D) U ŠVEDSKOJ:GLOBALNI TRENDovi I LOKALNI ODGOVORI	- 88 -
Mr. Nemanja Budimir	
42. SAVREMENI PRISTUPI ZAŠTITNIM MJERAMA U KORPORATIVNOJ SIGURNOSTI	- 90 -
Prof.dr. Nedžad Korajlić, Prof.dr.. Hadžib Salkić, Dr. sc. Arijana Salkić	
43. SIVA EKONOMIJA U BOSNI I HERCEGOVINI- MJERE ZA OGRANIČAVANJE OBIMA SIVE EKONOMIJE.....	- 92 -
Doc.dr.sc. Elmir Ramić	
44. IZAZOVI UPOTREBE VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE U SAVREMENOJ REVIZIJI - 94 -	
Doc.dr.sc. Semina Škandro, Jakub Muratović, bacc.oec.	
45. ORGANIZACIJA I POZICIONIRANJE INTERNE REVIZIJE U PREDUZEĆU	- 96 -
Dr.sc. Gordana Lazović	
46. PRIMJENA UMJETNE INTELIGENCIJE U FUNANSIJSKOJ FORENZICI	- 98 -
Mr. Denis Šundrić, Prof.dr.sc. Erdin Hasanbegović	
47. POVEZIVANJE RAČUNOVODSTVA, ESG I CIRKULARNE EKONOMIJE U FUNKCIJI FINANSIJSKE STABILNOSTI.....	- 100 -
Mr.sc. Dženita Golub	
48. IZAZOVI UPRAVLJANJA LJUDSKIM POTENCIJALIMA U SAVREMENIM USLOVIMA POSLOVANJA	- 102 -
Prof.dr.sci. Damir Šarić	
49. PRIMJENA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA U FUNKCIJI RAZVOJA INOVACIJA . - 104 -	
Dr.sc. Muzafer Brigić	
50. ULOGA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U KONTEKSTU SPREČAVANJA MANIPULACIJA U FINANSIJSKIM IZVJEŠTAJIMA	- 106 -
Mr.sc. Malik Ikanović, Mr.sc. Asim Bojić	
51. VEŠTAČKA INTELIGENCIJA I NJEN UTICAJ NA SAVREMENO POSLOVANJE. - 108 -	
Elena Popović	
52. SIVA EKONOMIJA U SRBIJI I NJEN UTICAJ NA DEVIZNI KURS	- 110 -
Mr. Nevena Drobnjaković	

53. VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA I MENADŽMENT: NOVI MODELI POSLOVNE ORGANIZACIJE..... - 112 -

Prof.dr.sc. Adnan Muslija

54. STANDARDI IFRS S1 I S2 KAO REGULATORNI OKVIR ZA INTEGRACIJU ODRŽIVOSTI U SAVREMENU RAČUNOVODSTVENU PRAKSU - 114 -

Prof.dr.sc. Kosana Vićentijević

55. INTERNA REVIZIJA KAO SAVJETODAVNA USLUGA U SVIJETLU DIGITALNE TRANSFORMACIJE JAVNOG SEKTORA U BOSNI I HERCEGOVINI..... - 116 -

Mr.sc. Zvezdana Popović, Vanja Žarković, dipl.kom.

56. ULOGA LOKALNIH MEDIJA U PROMOCIJI FISKALNE PISMENOSTI I ODRŽIVOG RAZVOJA ZAJEDNICE..... - 120 -

Prof. dr. sc. Erdin Hasanbegović

57. UNAPREĐENJE EFIKASNOSTI RAČUNOVODSTVENIH SISTEMA UZ PODRŠKU INTERNE REVIZIJE..... - 122 -

Dr.sc. Azira Osmanović, Dr.sci. Ankica Čanić

58. TRANSFORMACIJA UKRAJINSKOG VISOKOG OBRAZOVANJA U KONTEKSTU EVROPSKIH INTEGRACIJA: IZAZOVI, PRIORITETI I PERSPEKTIVE - 122 -

Dr.sc. Tetiana Neboha, Dr.sci. Andrii Maiev

1. UTJECAJ UMJETNE INTELIGENCIJE NA POVEĆANJE KVALITETA I OPSEGA REVIZIJE

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON INCREASING AUDIT QUALITY AND SCOPE

SAŽETAK

Revidirani MRevS-ovi i pojačana vanjska kontrola revizije povećavaju zahtjeve koje revizori moraju ispuniti u obavljanju revizije financijskih izvještaja. Od povećanih zahtjeva najviše se izdvaja obveza revizora da steknu razumno uvjerenje da nema prijevare u financijskim izvještajima. Praktično to za revizore znači da moraju otkriti „crvene zastavice“ koje ukazuju na moguću prijevaru. Osim toga, u cilju preciznije revizije revizori moraju ispitati transakcije na više razina značajnosti. Očito je da će doći do promjena u revizijskim postupcima jer je opisane zahtjeve skoro nemoguće ostvariti s dosadašnjim načinom rada. Rješenje koje se nudi je primjena umjetne inteligencije u reviziji. U tom smislu postavljene su hipoteze istraživanja koje odgovaraju na slijedeća ključna pitanja:

1. Zašto je uvođenje AI u reviziju neophodno kad je revizija do sada funkcionirala bez upotrebe AI.
2. Može li se korištenjem AI povećati kvalitetu i opseg revizije bez proporcionalnog povećanja opterećenja i pretjeranog povećanja troškova.
3. Treba li uvesti potpunu automatizaciju revizije primjenom umjetne inteligencije (AI).

Analizom recentne literature i na temelju vlastitih iskustava potvrđeno je da je uvođenje AI u reviziju neophodno jer će to povećati kvalitetu i opseg revizije bez proporcionalnog povećanja opterećenja i pretjeranog povećanja troškova.

Međutim, uvođenje umjetne inteligencije u reviziju postavlja i određene izazove koji se odnose na transparentnost, nepristranost, privatnost i pouzdanost rezultata koje ona donosi.

Zbog toga je kao konačni zaključak istaknuto da je u ovom stupnju razvoja umjetne inteligencije prikladno je, čak i nužno, koristiti modele umjetne inteligencije kao alat u reviziji ali ipak konačne sudove i odluke treba donijeti revizor. Prema tome, potpuna automatizacija revizije primjenom umjetne inteligencije (AI) možda bude ostvariva u budućnosti.

Ključne riječi: *umjetna inteligencija, revizija, kvalitet revizije, digitalna transformacija*

SUMMARY

Revised ISAs and increased external audit oversight increase the requirements that auditors must meet when performing financial statement audits. The most notable of these increased requirements is the auditor's obligation to obtain reasonable assurance that there is no fraud in the financial statements. In practice, this means that auditors must detect "red flags" that indicate possible fraud. In addition, in order to conduct a more precise audit, auditors must examine transactions at multiple materiality levels. It is obvious that there will be changes in audit procedures because the requirements described are almost impossible to achieve with the current way of working. The solution offered is the application of artificial intelligence in auditing. In this regard, research hypotheses have been set that answer the following key questions:

1. Why is the introduction of AI in auditing necessary when auditing has functioned without the use of AI so far.
2. Can the use of AI increase the quality and scope of the audit without a proportional increase in workload and excessive increase in costs.
3. Should full automation of auditing be introduced using artificial intelligence (AI).

The analysis of recent literature and based on our own experiences confirmed that the introduction of AI in auditing is necessary because it will increase the quality and scope of the audit without a proportional increase in workload and excessive increase in costs.

However, the introduction of artificial intelligence in auditing also poses certain challenges related to transparency, impartiality, privacy and reliability of the results it brings.

Therefore, the final conclusion is that at this stage of development of artificial intelligence, it is appropriate, even necessary, to use artificial intelligence models as a tool in auditing, but the final judgments and decisions should still be made by the auditor. Therefore, complete automation of auditing using artificial intelligence (AI) may be achievable in the future.

Keywords: *artificial intelligence, audit, audit quality, digital transformation*

JEL: M42, O33, C88, D83

2. TRGOVINSKI RAT SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA – EKONOMSKE/FINANSIJSKE POSLJEDICE

(USA TRADE WAR - ECONOMIC AND FINANCIAL CONSEQUENCES OF TRUMP'S TARIFFS)

SAŽETAK

Cilj ovog rada je utvrđivanje efekata Trampovih carina (tarifa) na globalnu trgovinu i ekonomiju. Za potrebe pisanja ovog rada korištena je literatura iz više izvora i praćena su kretanja relevantnih pokazatelja, poput berzanskih indeksa, kao i cijena nafte i zlata.

Rad počinje paraleloma između aktuelne situacije i Trampovih tarifa iz 2018. godine, uz kratki osvrt na američke protekcionističke trgovinske mjere iz vremena Velike depresije. Zatim slijedi hronološki pregled aktuelnih dešavanja, te usporedba željenih i stvarnih ishoda tarifa.

Druga polovina i zaključak ovog rada se bave potencijalnim dugoročnim efektima Trampovih tarifa na globalnu trgovinu i ekonomiju u cijelini.

Ključne riječi: *Trampov trgovinski rat, carine, protekcionizam, spoljnotrgovinska politika, deglobalizacija*

ABSTRACT

This paper aims to examine the impact of Trump's tariffs on global trade and the economy. Literature from several sources was consulted, and relevant indicators, including stock market indices and oil and gold prices, were monitored.

The paper begins by comparing the current situation to Trump's 2018 tariffs, with a brief look at protectionism during the Great Depression. Subsequently, it offers a chronological review of recent developments, comparing the intended with the actual tariff effects.

The second half and conclusion explore the potential long-term impact of these tariffs on global trade and the broader economy.

Keywords: *Trump's trade war, tariffs, protectionism, foreign trade policy, deglobalization*

JEL: F13, F14, E44

3. DIGITALNE TEHNOLOGIJE U INDUSTRIJI OSIGURANJA U BIH - STANJE I PERSPEKTIVE

DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE BIH INSURANCE INDUSTRY - STATE AND PERSPECTIVE

SAŽETAK

Digitalne tehnologije i finansijske inovacije u posljednjem desetljeću pružile su ključnu osnovu za razvoj novih poslovnih modela, strategija, procesa, proizvoda i usluga unutar industrije osiguranja. Nadalje, ulazak novih učesnika na tržište osiguranja doveo je do značajnih promjena u distribucijskim kanalima, komunikacijskim alatima i konkurentskoj dinamici industrije osiguranja. Cilj ovog rada je detaljno istražiti i analizirati trenutno stanje i buduće perspektive primjene digitalnih tehnologija u industriji osiguranja u Bosni i Hercegovini (BiH), s posebnim fokusom na upravljanje rizicima i pružanje usluga. Rad identificira ključne pokretače digitalnih tehnologija, izazove s kojima se industrija suočava, kao i prednosti koje ove tehnologije donose. Također se razmatraju učesnici na tržištu i ključna područja primjene digitalnih tehnologija u industriji osiguranja. Primarni podaci za istraživanje su prikupljeni putem strukturiranog upitnika, a ciljanu populaciju čine sva osiguravajuća društva koja su poslovala na teritoriji BiH krajem decembra 2024. godine.

Ključne riječi: *industrija osiguranja, digitalna tehnologija, finansijske inovacije, BiH, anketni upitnik*

ABSTRACT

Digital technologies and financial innovations over the past decade have provided a key foundation for the development of new business models, strategies, processes, products and services within the insurance industry. Moreover, the entry of new players into the insurance market has led to significant changes in distribution channels, communication tools and competitive dynamics of the insurance industry. The aim of this paper is to thoroughly explore and analyze the current state and future prospects of digital technology applications in the insurance industry of Bosnia and Herzegovina (BiH), with a particular focus on risk management and service delivery. The paper identifies the key drivers of digital technologies,

the challenges facing the industry, as well as the benefits these technologies bring. It also examines market participants and key areas of digital technology application within the insurance industry. The primary data for the research were collected through a structured questionnaire, and the target population consists of all insurance companies operating in the territory of BiH at the end of December 2024.

Key words: Insurance industry, Digital technologies, Financial innovations, BiH, survey questionnaire

JEL: G22, O33, L86

4. IZAZOVI VREDNOVANJA KOMPANIJA U ODRŽIVIM INDUSTRIJAMA: PRILAGOĐAVANJE TRADICIONALNIH METODA NOVIM TRŽIŠNIM USLOVIMA

CHALLENGES OF VALUING COMPANIES IN SUSTAINABLE INDUSTRIES: ADAPTING TRADITIONAL METHODS TO NEW MARKET CONDITIONS

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje izazove vrednovanja kompanija koje posluju u održivim industrijama, s posebnim naglaskom na integraciju ESG faktora i investicione fleksibilnosti u tradicionalne modele procjene vrijednosti. Kroz kombinaciju teorijskih uvida i studija slučaja kompanija Ørsted, Tesla i Vestas, istraživanje pokazuje da konvencionalni modeli bazirani na diskontovanju novčanih tokova često ne uspijevaju obuhvatiti dugoročne strateške prednosti firmi orijentisanih na održivost. Nalazi rada ukazuju na to da ESG performanse pozitivno utiču na percepciju rizika, trošak kapitala i stabilnost novčanih tokova – ključne varijable u vrednovanju. Pored toga, kompanije s visokom sposobnošću inovacija i strateškom fleksibilnošću ostvaruju dodatnu vrijednost kroz „realne opcije“, koje klasični modeli ne uspijevaju kvantificirati. U kontekstu zemalja u razvoju poput BiH, ESG vrednovanje je još u ranoj fazi, ali postaje sve potrebnije s obzirom na evoluciju globalnih standarda. Rad zaključuje da integracija ESG faktora i pristupa realnih opcija u metode vrednovanja nije samo etički poželjna, već i finansijski nužna za realno vrednovanje kompanija.

Ključne riječi: *ESG, održivo poslovanje, vrednovanje kompanija, diskontna stopa, realne opcije*

ABSTRACT

This paper explores the valuation challenges of companies operating in sustainable industries, with an emphasis on integrating ESG factors and managerial flexibility into traditional valuation models. Through a combination of theoretical insights and case studies of Ørsted, Tesla, and Vestas, the research demonstrates that conventional DCF models often fall short in capturing the long-term strategic advantages of sustainability-oriented companies. The study finds that ESG performance positively influences risk perception, cost of capital, and cash flow stability, all of which are critical inputs in valuation. Furthermore, companies with high

innovation capacity and strategic flexibility benefit from real options that create added value not captured by static models. In the context of emerging markets such as Bosnia and Herzegovina, ESG valuation remains underdeveloped but increasingly necessary as global standards evolve. Ultimately, the paper argues that integrating ESG and real options into valuation methodologies is not only ethically desirable but financially essential for true business valuation.

Key words: *ESG, sustainable business, company valuation, discount rate, real options*

JEL: G32, Q56, O16

5. REVIZIJA ODRŽIVOSTI I DIGITALNE TRANSFORMACIJE UZ PODRŠKU UMJETNE INTELIGENCIJE

SUSTAINABILITY AUDIT AND DIGITAL TRANSFORMATION SUPPORTED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE

SAŽETAK

„Revizija održivosti i digitalne transformacije uz podršku umjetne inteligencije“

U savremenom poslovnom okruženju obilježenom zahtjevima za održivošću (ESG) i ubrzanom digitalnom transformacijom, eksterna revizija preuzima ključnu ulogu u jačanju povjerenja investitora i šire javnosti. Upotreba alata umjetne inteligencije (AI) otvara nove mogućnosti za efikasnije i dublje ispitivanje nefinansijskih podataka, ESG pokazatelja i digitalnih procesa u preduzećima. Rad istražuje kako AI tehnologije, poput mašinskog učenja i napredne analitike, podržavaju eksternu reviziju u procjeni održivih i digitalno transformisanih poslovnih modela. Posebna pažnja posvećena je prednostima, poput brže obrade velikih setova podataka i ranog otkrivanja rizika, ali i izazovima koji se tiču transparentnosti algoritama, regulatornih okvira i etičkih pitanja. Na kraju, daju se preporuke za razvoj revizijske prakse koja će kroz odgovornu primjenu AI dodatno osnažiti verifikaciju održivosti i digitalne zrelosti kompanija. Ovaj rad nastoji doprinijeti razumijevanju potencijala AI u eksternoj reviziji u kontekstu globalnih trendova ESG izvještavanja i digitalne ekonomije.

Ključne riječi: *Eksterna revizija, umjetna inteligencija, održivi razvoj, ESG, digitalna transformacija, AI u reviziji, revizijski alati, big data, računovodstvo 4.0.*

ABSTRACT

Title: *Sustainability Audit and Digital Transformation Supported by Artificial Intelligence*

In today's business environment shaped by sustainability demands (ESG) and accelerated digital transformation, external audit plays a key role in reinforcing trust among investors and the public. The use of artificial intelligence (AI) tools opens new possibilities for more efficient and deeper examination of non-financial data, ESG indicators, and digital processes within

companies. This paper explores how AI technologies, such as machine learning and advanced analytics, support external auditing in assessing sustainable and digitally transformed business models. Particular attention is given to benefits such as faster processing of large datasets and early risk detection, as well as challenges concerning algorithm transparency, regulatory frameworks, and ethical issues. Finally, the paper provides recommendations for audit practice development that, through responsible AI application, can further strengthen the verification of sustainability and digital maturity of companies. This research aims to contribute to understanding the potential of AI in external auditing in the context of global ESG reporting trends and the digital economy.

Keywords: *external audit, sustainability, digital transformation, artificial intelligence, ESG, digital maturity, audit 4.0*

JEL: M42, Q56, O33

6. UTICAJ DIGITALNE TRANSFORMACIJE, UMJETNE INTELIGENCIJE I PRINCIPA ODRŽIVOSTI NA DONOŠENJE STRATEŠKIH I OPERATIVNIH ODLUKA FINANSIJSKOG MENADŽMENTA

THE IMPACT OF DIGITAL TRANSFORMATION, ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND SUSTAINABILITY PRINCIPLES ON STRATEGIC AND OPERATIONAL FINANCIAL MANAGEMENT DECISION-MAKING

SAŽETAK

Četvrta industrijska revolucija je obilježena sve većim fokusom preduzeća na automatizaciju i primjenu savremenih tehnoloških rješenja s ciljem smanjenja operativnih troškova i povećanja efikasnosti poslovnih procesa. Dinamično poslovno okruženje nameće potrebu kontinuiranog uvođenja digitalnih inovacija, kako bi preduzeća unaprijedila konkurentnost na tržištu.

Strateški finansijski menadžment je tradicionalno bio usmjeren na unapređenje finansijskih performansi, donošenje investicionih odluka i upravljanje rizicima u funkciji maksimizacije vrijednosti preduzeća. Međutim, proces digitalizacije značajno je proširio njegovo djelovanje, integrirajući digitalne tehnologije kao što su umjetna inteligencija, blockchain i napredni analitički alati u finansijske operacije i procese odlučivanja. Digitalizacija finansijskih procesa obezbjeđuje finansijske informacije u realnom vremenu što omogućava kompanijama da budu adaptivnije, responzivnije i proaktivnije u poslovanju.

Rad se sastoji iz tri poglavlja, gdje su u prvom poglavlju definisani osnovni zadaci strateškog finansijskog menadžmenta čija realizacija je olakšana digitalnom transformacijom. Sofisticirani alati zasnovani na tehnologiji umjetne inteligencije mogu analizirati ogromne količine finansijskih podataka, prepoznati obrasce i pomoći u donošenju informisanih poslovnih odluka.

U drugom poglavlju opisane su aktivnosti operativnog finansijskog menadžmenta podržane digitalizacijom i umjetnom inteligencijom. Umjetna inteligencija ubrzava provođenje operativnih zadataka, doprinosi većoj efikasnosti rada, štedi vrijeme i omogućava preciznije prognoziranje i kvalitetnije donošenje odluka.

U trećem poglavlju prikazan je savremeni pristup finansijskom menadžmentu koji integriše ESG faktore (ekološki, društveni i upravljački faktori) u donošenje odluka. Da bi kompanije postigle održivi razvoj, trebaju primjenjivati principe cirkularne ekonomije u svojim lancima vrijednosti. Efikasno korištenje resursa, upravljanje rizicima i obezbjeđenje dugoročne stabilnosti i održivosti kompanije, predstavljaju novu ulogu savremenog finansijskog menadžmenta u cirkularnoj ekonomiji.

Ključne riječi: *digitalizacija, finansijski menadžment, umjetna inteligencija, ESG faktori, održivi razvoj*

SUMMARY

The Fourth Industrial Revolution is characterized by an increasing focus of companies on automation and the adoption of modern technological solutions aimed at reducing operational costs and enhancing the efficiency of business processes. The dynamic business environment imposes the need for continuous introduction of digital innovations to improve companies' competitiveness in the market.

Strategic financial management has traditionally been focused on improving financial performance, making investment decisions, and managing risks to maximize the value of the enterprise. However, the process of digitalization has significantly expanded its scope, integrating digital technologies such as artificial intelligence, blockchain, and advanced analytical tools into financial operations and decision-making processes. The digitalization of financial processes provides real-time financial information, enabling companies to be more adaptive, responsive, and proactive in their operations.

The study consists of three chapters. The first chapter defines the core tasks of strategic financial management, whose execution is facilitated by digital transformation. Sophisticated tools based on artificial intelligence technology can analyze vast amounts of financial data, identify patterns, and support more informed business decisions.

The second chapter describes operational financial management activities supported by digitalization and artificial intelligence. Artificial intelligence accelerates the execution of operational tasks, enhances work efficiency, saves time, and enables more accurate forecasting and higher-quality decision-making.

The third chapter presents the modern approach to financial management, which integrates ESG factors (environmental, social, and governance factors) into decision-making. To achieve sustainable development, companies need to apply circular economy principles within their value chains. Efficient resource utilization, risk management, and ensuring the long-term stability and sustainability of the company represent the new role of contemporary financial management within the circular economy.

Keywords: *Digitalization, Financial Management, Artificial Intelligence (AI), ESG Factors, Sustainable Development*

JEL: G30, O33, Q56

7. FORENZIČKA ANALIZA U ERI DIGITALNE TRANSFORMACIJE INTERNE REVIZIJE UZ PRIMJENU VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE

FORENSIC ANALYSIS IN THE ERA OF DIGITAL TRANSFORMATION OF INTERNAL AUDITING THROUGH THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

SAŽETAK

U kontekstu ubrzane digitalne transformacije, interna revizija sve više integriše napredne tehnologije, posebno vještačku inteligenciju (AI), kako bi unaprijedila detekciju i prevenciju prevara. Ovaj rad istražuje ulogu forenzičke analize unutar modernizovanih revizijskih procesa, s fokusom na primjenu AI alata za identifikaciju nepravilnosti i sumnjivih obrazaca u finansijskim izvještajima. Kroz analizu aktuelne literature i globalnih praksi, rad identifikuje ključne prilike i rizike koje AI donosi u domen forenzičke revizije, uključujući izazove u pogledu etike, transparentnosti algoritama i regulatornog okvira. Poseban akcenat stavljen je na potrebu za balansiranjem tehnološkog napretka i profesionalne prosudbe u provođenju internih istraga.

Ključne riječi: *forenzička analiza, interna revizija, vještačka inteligencija, digitalna transformacija, AI alati, finansijske prevare, etika u reviziji*

ABSTRACT

In the context of accelerated digital transformation, internal auditing is increasingly integrating advanced technologies—particularly artificial intelligence (AI)—to enhance the detection and prevention of fraud. This paper explores the role of forensic analysis within modernized audit processes, focusing on the application of AI tools for identifying anomalies and suspicious patterns in financial reports. By analyzing recent literature and global practices, the paper identifies key opportunities and risks brought by AI into the domain of forensic auditing, including challenges related to ethics, algorithmic transparency, and regulatory frameworks. Special emphasis is placed on the need to balance technological advancement with professional judgment in conducting internal investigations.

Keywords: *forensic analysis, internal auditing, artificial intelligence, digital transformation, AI tools, financial fraud, audit ethics*

JEL: M42, K42, O33

8. BENFIT KOMPA NIJE

BENFIT COMPANIES

SAŽETAK

U čemu se razlikuje benefit kompanija u odnosu na druge? Da li je to samo dobrotvorna kompanija? Kompanija za profit ima istu strukturu kao i tradicionalna profitna kompanija. Svaka ima odbor direktora, nadzorna tijela, službenike i dioničare koji posjeduju dionice u kompaniji. Zaposlenici i direktori vode posao, a dioničari ih mogu smatrati odgovornima za poslovne odluke koje donose. Dioničari imaju nekoliko načina da to urade, uključujući podnošenje tužbe dioničara. Razlika između tradicionalne kompanije i benefit kompanije je u njenoj svrsi. Svrha tradicionalne profitne kompanije je isključivo ostvarivanje profita za dioničare. To znači da se korporativni menadžeri ocjenjuju na osnovu finansijskog učinka kompanije. Mogu se suočiti sa akcijama i zahtjevima dioničara ukoliko donesu odluke koje žrtvuju profit radi postizanja neprofitnih ciljeva (benefite). U ovom članku ćemo vidjeti koje nam to pogodnosti daju benefit kompanije.

Ključne riječi: *benefit kompanija, ESG, dobit, kompanijski ciljevi, društvena odgovornost*

ABSTRACT

What makes a benefit corporation different from others? Is it just a charitable corporation? A for-profit corporation has the same structure as a traditional for-profit corporation. Each has a board of directors, a board of supervisors, officers, and shareholders who own stock in the company. The officers and directors run the business, and shareholders can hold them accountable for the business decisions they make. Shareholders have several ways to do this, including filing a shareholder lawsuit. The difference between a traditional corporation and a benefit corporation is its purpose. The purpose of a traditional profit company is only to make a profit for its shareholders. This means that corporate managers are judged based on the company's financial performance. They can face shareholder actions and demands if they make decisions that sacrifice profits to achieve non-profit goals (benefits). In this article, we will see what advantages the company offers.

Keywords: benefit companies, ESG, profit, company goals, social responsibility

JEL: M14, G34, L21

9. CYBER ZAŠTITA I SIGURNOST FINANSIJSKIH PODATAKA I TRANSAKCIJA

CYBER PROTECTION AND SECURITY OF FINANCIAL DATA AND TRANSACTIONS

SAŽETAK

U savremenom digitalnom dobu, sigurnost finansijskih podataka i transakcija predstavlja ključni izazov za finansijske institucije, regulatore i korisnike. Intenzivan razvoj online bankarstva, mobilnih plaćanja i e-trgovine stvorio je ogromne prilike, ali i otvorio vrata sofisticiranim cyber prijetnjama. Prema PwC (2023)[1], gotovo 47% finansijskih institucija globalno doživjelo je barem jedan ozbiljan cyber napad u protekloj godini. Najčešći vektori napada uključuju phishing, krađu identiteta i zlonamjerne softvere (Verizon, 2024)[2]. Ovaj rad primjenjuje statistički model rizika kako bi se kvantifikovao uticaj ključnih tehnologija zaštite: višefaktorske autentifikacije (MFA), enkripcije i blockchaine. Rezultati pokazuju da MFA smanjuje vjerovatnoću kompromitacije računa za 99,22% (Microsoft, 2023)[3], dok blockchain smanjuje troškove verifikacije za 30% (ECB, 2023) [4]. Kombinacija ovih tehnologija rezultira smanjenjem ukupnih gubitaka za više od 60%, potvrđujući važnost višeslojnog pristupa u zaštiti finansijskih sistema.

Ključne riječi: *cyber sigurnost, finansijski podaci, transakcije, enkripcija, autentifikacija, blockchain*

ABSTRACT

In today's digital era, the security of financial data and transactions is a major challenge for financial institutions, regulators, and users. The rapid expansion of online banking, mobile payments, and e-commerce has created significant opportunities but also exposed systems to sophisticated cyber threats. According to PwC (2023) [1], nearly 47% of global financial institutions experienced at least one cyberattack in the past year[2]. The most common attack vectors include phishing, identity theft, and malware (Verizon, 2024)[3]. This paper applies a statistical risk model to quantify the impact of key protective technologies: multi-factor authentication (MFA), encryption, and blockchain. Results show that MFA reduces the probability of account compromise by 99.22% (Microsoft, 2023) [3], while blockchain decreases verification costs by 30% (ECB, 2023) [4]. The combination of these technologies

reduces overall losses by more than 60%, confirming the importance of a layered approach in protecting financial systems.

Keywords: *cyber security, financial data, transactions, encryption, authentication, blockchain*

JEL: G21, C63, O33

10. OMNICHANNEL PRISTUP FINANSIRANJU DRUŠTVENO ODGOVORNIH PROJEKATA: ULOGA CROWDFUNDINGA I BLOCKCHAINA

OMNICHANNEL APPROACH IN FINANCING SOCIALLY RESPONSIBLE PROJECTS: THE ROLE OF CROWDFUNDING AND BLOCKCHAIN

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje potencijal digitalne transformacije u finansiranju društveno odgovornih projekata u Bosni i Hercegovini, s posebnim naglaskom na donacijski crowdfunding i mogućnosti primjene blockchain tehnologije. Istraživanje se oslanja na teoriju mobilizacije resursa (Resource Mobilization Theory) te analizira percepcije građana o digitalnim modelima finansiranja na uzorku od 255 ispitanika, prikupljenih putem online ankete. Rezultati pokazuju da građani posjeduju visok nivo digitalne pismenosti, redovno koriste online finansijske platforme i u značajnoj mjeri izražavaju spremnost da prihvate blockchain tehnologiju za davanje zekata kao oblika socijalnog davanja. Posebno je naglašena važnost sigurnosti i transparentnosti. Zaključuje se da donacijski crowdfunding u BiH ima veliki potencijal, a integracija blockchain tehnologije može dodatno osnažiti njegov kredibilitet i potaknuti širu društvenu uključenost. Autori predlažu pilot-projekte u Islamskoj zajednici i nevladinom sektoru kako bi se uključio i blockchain kanal za uplatu donacija ili zekata. Autori također ističu regulatornu podršku države, daljnja akademska istraživanja i edukaciju građana kao ključne korake za razvoj ovog modela finansiranja unutar omnichannel okvira.

Ključne riječi: *digitalna transformacija, crowdfunding, blockchain, mobilizacija resursa*

ABSTRACT

This paper explores the potential of digital transformation in financing socially responsible projects in Bosnia and Herzegovina, with a particular focus on donation-based crowdfunding and the possibilities of applying blockchain technology. The research is grounded in Resource Mobilization Theory and analyzes citizens' perceptions of digital financing models on a sample of 255 respondents, collected through an online survey. The results show that citizens possess a high level of digital literacy, regularly use online financial platforms, and express significant

willingness to adopt blockchain technology for zakat contributions as a form of social giving. Particular emphasis is placed on the importance of security and transparency. The study concludes that donation-based crowdfunding in Bosnia and Herzegovina has great potential, and the integration of blockchain technology can further enhance its credibility and encourage broader social participation. The authors propose pilot projects within the Islamic Community and the NGO sector to include blockchain as an additional channel for donations or zakat contributions. They also highlight the need for regulatory support from the state, further academic research, and citizen education as key steps for developing this financing model within an omnichannel framework.

Keywords: *digital transformation, crowdfunding, blockchain, resource mobilization*

JEL: G23, O33, Z12, L31

11. IZAZOVI INTERNE REVIZIJE U JAVNOM SEKTORU U FBiH

CHALLENGES OF INTERNAL AUDIT IN PUBLIC SECTOR IN FBiH

SAŽETAK

Javni sektor ne može funkcionisati na odgovarajući način bez efektivnog upravljanja. Upravljanje javnim sektorom nosi brojne izazove i odgovornosti. Veliki je broj zainteresovanih strana sa različitim uticajima i potrebama. Jedan od mehanizama podrške i pomoći u tom procesu jeste i interna revizija. Ključna uloga interne revizije u javnom sektoru ostvaruje se kroz pružanje pomoći u upravljanju rizicima, osiguranju transparentnosti, integriteta, kvaliteta te poboljšanja procesa pružanja usluga. Ona bi trebala biti krajnja tačka svakog područja i procesa u javnom sektoru. Tokom realizacije svoje uloge i ciljeva interna revizija u javnom sektoru suočava se sa različitim izazovima koje je potrebno prepoznati i upravljati kako bi se ostvarila njena svrha. U radu se istražuju izazovi sa kojima se interna revizija u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: FBiH) suočava u ostvarenju svoje uloge i ciljeva. Cilj rada jeste opisati stanje interne revizije u javnom sektoru u FBiH u posmatranom periodu i razmotriti perspektive budućeg razvoja. Na osnovu podataka iz Godišnjih konsolidovanih izvještaja interne revizije u javnom sektoru u FBiH za period 2017-2024. godina izvršena je analiza stanja interne revizije u javnom sektoru u FBiH, a ključni zaključci su da se interna revizija u javnom sektoru u FBiH suočava sa izazovima nedostatka adekvatnog osoblja, ograničene nezavisnosti i operativnosti, neadekvatnih područja revidiranja što za posljedicu ima nedovoljnu efektivnost odnosno doprinos u procesima upravljanja u javnom sektoru. Negativna percepcija interne revizije, usljed nedovoljne efektivnosti za posljedicu ima nedostatak podrške rukovodioca organizacije naročito u području realizacije preporuka interne revizije što značajno smanjuje doprinos interne revizije u poboljšanju kvaliteta pruženih usluga u javnom sektoru. Perspektiva razvoja interne revizije u javnom sektoru je u osiguranju efikasnosti interne revizije i proaktivne uloge u procesima.

Ključne riječi: *interna revizija, javni sektor, upravljanje rizicima, izazovi, perspektiva*

SUMMARY

Public sector management carries numerous challenges and responsibilities. There is a large number of interested parties with different influences and needs. One of the support and assistance mechanisms in this process is the internal audit. The key role of internal audit in the public sector is achieved by providing assistance in risk management, ensuring transparency, integrity, quality and improving the service delivery process. It should be the endpoint of every area and process in the public sector. During the realization of its role and goals, internal audit in the public sector faces various challenges that need to be recognized and managed in order to achieve its purpose. The paper examines the challenges faced by internal audit in the public sector in the Federation of Bosnia and Herzegovina (FBiH) in achieving its role and goals. The data were collected from the Annual Consolidated Reports of the Internal Audit in the Public Sector in FBiH for the period 2017-2024. year. Based on the conducted analysis, it is concluded that internal audit in the public sector in FBiH faces the challenges of lack of adequate staff, limited independence and operability, inadequate audit areas, which results in a negative perception of internal audit, lack of support from the head of the organization, especially in the area of implementation of internal audit recommendations, which significantly reduces the contribution of internal audit in improving the quality of services provided in the public sector. The perspective for the development of internal audit in the public sector is to ensure the efficiency of internal audit and a proactive role in processes.

Key words: *internal audit, public sector, risk management, challenges, perspective*

JEL: M42

12. ČOVJEK U DIGITALNOM EKOSISTEMU - ULOGA UMJETNE INTELIGENCIJE U OBLIKOVANJU ODRŽIVOG RAZVOJA LJUDSKIH RESURSA

HUMAN IN THE DIGITAL ECOSYSTEM – THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SHAPING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES

SAŽETAK

Rad istražuje ulogu čovjeka u digitalnom ekosistemu kroz prizmu transformacija koje donosi digitalna revolucija i umjetna inteligencija. Analizira se kako digitalna tehnologija, od svojih početaka do savremenih AI sistema, oblikuje ljudsko ponašanje, društvene odnose i tržište rada. Poseban fokus stavljen je na značaj ljudskih resursa i njihov razvoj u kontekstu intelektualnog kapitala, gdje su znanje, inovacije i kreativnost prepoznati kao ključni pokretači konkurentnosti i održivog razvoja. Naglašava se da ljudski resursi nisu samo komponenta, već temeljni faktor koji omogućava transformaciju i rast strukturnog i relacijskog kapitala. U radu se ističu i izazovi digitalnog doba, uključujući pitanja privatnosti, sigurnosti podataka i etike, uz strateške preporuke za organizacije da ulažu u znanje, izgradnju kulture povjerenja i inovacija, te usklađivanje HR politika s poslovnom strategijom. Zaključuje se da je čovjek u digitalnom ekosistemu istovremeno kreator i oblikovan tehnologijom, a umjetna inteligencija može biti ključni alat u izgradnji održivog razvoja ljudskih resursa i intelektualnog kapitala.

Ključne riječi: *digitalna revolucija, umjetna inteligencija, ljudski resursi, intelektualni kapital, održivi razvoj, nematerijalni kapital, inovacije.*

ABSTRACT

This paper explores the role of humans in the digital ecosystem through the lens of transformations brought by the digital revolution and artificial intelligence. It analyzes how digital technology, from its early stages to modern AI systems, shapes human behavior, social relations, and the labor market. Special emphasis is placed on the importance of human resources and their development within the context of intellectual capital, where knowledge, innovation, and creativity are recognized as key drivers of competitiveness and sustainable

development. It is highlighted that human resources are not merely a component, but a fundamental factor enabling the transformation and growth of structural and relational capital. The paper also addresses the challenges of the digital age, including issues of privacy, data security, and ethics, along with strategic recommendations for organizations to invest in knowledge, build a culture of trust and innovation, and align HR policies with business strategy. It concludes that humans in the digital ecosystem are both creators and shaped by technology, while artificial intelligence can serve as a key tool in building the sustainable development of human resources and intellectual capital.

Keywords: *digital revolution, artificial intelligence, human resources, intellectual capital, sustainable development, intangible capital, innovation.*

JEL: O15, O33, M12

13. UTICAJ VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE ZA IDENTIFIKOVANJE PREVARA U FORENZIČKOJ REVIZIJI

THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR IDENTIFIED FRAUD IN FORENSIC AUDIT

SAŽETAK

U periodu ubrzanog razvoja informacionih tehnologija, računovođe kao i forenzičke računovođe koji su radili u svom području i imaju iskustva s radom na staromodni, teži način pitaju se da li su u prednosti jer znaju što je potrebno da bi došli tamo gdje trebaju biti - otkriti prevaru (ukoliko postoji). U današnjici imate alat koji to može učiniti učinkovitijim. Postavlja se pitanje - da li je vještačka inteligencija bolji alat za identifikovanje prevara ?Evolucija vještačke inteligencije (UI) utjecala je na bezbroj industrija svojom integracijom, pružajući povećanu razinu učinkovitosti i pojednostavljujući mnoge procese. Forenzičko računovodstvo i srodne istrage također su počele uključivati tehnike UI i strojnog učenja (ML). Iako je korištenje metoda UI i ML-a donijelo izvanredne koristi, neizbježno postoje i rizici kada su u pitanju ove nove prakse. Vještačka inteligencija igra transformirajuću ulogu u forenzičkom računovodstvu i forenzičkoj reviziji poboljšavajući otkrivanje prijevара, pojednostavljujući analizu podataka i poboljšavajući učinkovitost istrage. Njene napredne mogućnosti u otkrivanju anomalija, prediktivnoj analitici i praćenju u stvarnom vremenu pružaju forenzičkim računovođama moćne alate za rješavanje složenosti finansijskih istraga. Jedan od glavnih načina na koji tehnike UI i ML-a mogu poboljšati metode forenzičkog računovodstva je njihova sposobnost klasifikacije podataka. Ono što je nekada bio zamoran i dugotrajan zadatak sada je znatno olakšano i ubrzano. UI u istragama prijevara omogućuje stručnjacima da učinkovitije identificiraju obrasce, otkriju anomalije, pomognu u procjeni rizika i označe sumnjive aktivnosti, posebno pri pregledu velikih količina transakcijskih podataka. Rad objašnjava primjenu UI alata kao što su DocuClipper, FraudFindr i Ocrolus, koji pomažu u automatizaciji analize finansijskih podataka, otkrivanju anomalija i poboljšanju učinkovitosti otkrivanja prevara. Istraživanje naglašava komplementarni odnos između softvera vođenog vještačkom inteligencijom i forenzičkih računovođa, naglašavajući da iako UI poboljšava otkrivanje prevara, ljudska stručnost ostaje bitna. Za primjene koje zahtijevaju visok stepen sigurnosti, vještačka inteligencija će se teško prihvatiti zbog potrebe za održavanjem odgovornosti za dane savjete. Uz to, iako će se i dalje oslanjati na ljudske stručnjake, pritisak na smanjenje cijena ne

treba zanemariti. Umjetna inteligencija je oblik automatizacije i dovest će do povećane konkurencije među forenzičkim računovođama - neki žele prenijeti uštede na klijente, drugi traže nove načine za povećanje svoje vrijednosti i opravdavanje trenutnih naknada. Neophodno je da istrage finansijskih prevara u forenzičkom računovodstvu postanu ovisne o ovoj novoj tehnologiji, već da je umjesto toga koriste kao nadopunu postojećim metodologijama rada. Umjetna inteligencija je još uvijek u razvoju, ali se nastavlja poboljšavati kako otkrivamo bolje i učinkovitije načine njezina korištenja.

Ključne riječi: *vještačka inteligencija, informacijski sistemi, forenzičko računovodstvo i revizija, identifikovanje prevara*

ABSTRACT

In the period of accelerated development of information technologies, accountants as well as forensic accountants who have worked in their field and have experience working in the old-fashioned, hard way, wonder if they are at an advantage because they know what is needed to get to where they need to be - to detect fraud (if it exists). Today, you have a tool that can make it more efficient. The question arises - is artificial intelligence a better tool to identify fraud? The evolution of Artificial Intelligence (AI) has impacted countless industries with its integration, providing increased levels of efficiency and streamlining many processes. Forensic accounting and related investigations have also started to incorporate AI and machine learning (ML) techniques. While the use of AI and ML methods has brought tremendous benefits, there are inevitably risks involved in these new practices. Artificial intelligence is playing a transformative role in forensic accounting and forensic auditing by improving fraud detection, simplifying data analysis and improving investigative efficiency. Its advanced capabilities in anomaly detection, predictive analytics, and real-time monitoring provide forensic accountants with powerful tools to address the complexity of financial investigations. One of the main ways that AI and ML techniques can improve forensic accounting methods is their ability to classify data. What used to be a tedious and time-consuming task has now been made much easier and faster. AI in fraud investigations enables experts to more effectively identify patterns, detect anomalies, assist in risk assessment and flag suspicious activity, especially when reviewing large amounts of transactional data. The paper explains the application of AI tools such as DocuClipper, FraudFindr and Oculous, which help automate financial data analysis, detect

anomalies and improve the effectiveness of fraud detection. The research highlights the complementary relationship between AI-driven software and forensic accountants, highlighting that while AI improves fraud detection, human expertise remains essential. For applications that require a high degree of security, artificial intelligence will be difficult to accept because of the need to maintain accountability for the advice given. In addition, while they will continue to rely on human experts, downward pressure on prices should not be ignored. Artificial intelligence is a form of automation and will lead to increased competition among forensic accountants - some looking to pass the savings on to clients, others looking for new ways to increase their value and justify their current fees. It is necessary that financial fraud investigations in forensic accounting do not become dependent on this new technology, but instead use it as a complement to existing work methodologies. Artificial intelligence is still in development, but it continues to improve as we discover better and more effective ways to use it.

Keywords: *artificial intelligence, information systems, forensic accounting and auditing, identifying fraud*

JEL: M42, O33, G38

14. ODRŽIVI RAZVOJ – NOVA PARADIGMA SAVREMENOG POSLOVANJA

SUSTAINABLE DEVELOPMENT – A NEW PARADIGM OF MODERN BUSINESS

SAŽETAK

Savremeno društvo predstavlja čitav niz izazova pred sve svoje članove, među kojima je najznačajniji na duži rok i sveobuhvatnost onaj koji se odnosi na održivost razvoja. Ovaj zahtev je posebno naglašen kada su u pitanju kompanije, koje se smatraju ključnim za neravnotežu i zagađenje životne sredine. Iz tog razloga, kompanije u savremenim uslovima poslovanja moraju napraviti radikalne promene u načinu poslovanja: kako u domenu definisanja strateških opredeljenja i organizacione kulture (sistem vrednosti, normi i uverenja članova organizacije), tako i u načinu proizvodnje i obavljanja poslovnih procesa, kao i u domenu uticaja na životnu sredinu i komunikacije sa okolinom uopšte. U radu će biti ispitani načini na koje savremene kompanije prave neophodne promene u funkciji održivosti, i kako kompanije u Bosni i Hercegovini pokazuju svoju posvećenost društveno odgovornom poslovanju, kao i u kojoj meri su ove kompanije angažovane u oblasti društveno odgovornih aktivnosti.

Ključne riječi: *održivost, promjene, preduzeće.*

ABSTRACT

Contemporary society presents a whole series of challenges to all its members, among which the most significant in the long term and comprehensively is the one related to the sustainability of development. This requirement is particularly emphasized when it comes to companies, which are considered key to environmental imbalance and pollution. For this reason, companies in modern business conditions must make radical changes in the way they do business: both in the domain of defining strategic decisions and organizational culture (the system of values, norms and beliefs of the members of the organization), and in the way of production and performance of business processes, as well as in the domain of impact on the environment and communication with the environment in general. The paper will examine the ways in which modern companies make the necessary changes in the function of sustainability, and how companies in Bosnia and Herzegovina show their commitment to socially responsible business,

as well as to what extent these companies are engaged in the field of socially responsible activities.

Keywords: *sustainability, changes, enterprise.*

JEL: Q01, M14, Q56

15. REVIZORSKA MIŠLJENJA I TRANSPARENTNOST FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA - ANALIZA KOMPANIJA IZ BERZANSKOG INDEKSA REPUBLIKE SRPSKE (BIRS) OD 2020. DO 2024. GODINE

AUDIT OPINIONS AND FINANCIAL REPORTING TRANSPARENCY: AN ANALYSIS OF COMPANIES FROM THE REPUBLIC OF SRPSKA STOCK EXCHANGE INDEX (BIRS) FROM 2020 TO 2024

SAŽETAK

Istraživanje pruža sveobuhvatnu analizu revizorskih mišljenja izdatim kompanijama koje su u periodu od 2020. do 2024. godine bile u sastavu Berzanskog indeksa Republike Srpske (BIRS). Cilj istraživanja je identifikovati i interpretirati finansijske i operativne rizike na koje revizori ukazuju, s posebnim fokusom na modifikovana mišljenja (mišljenja s rezervom) i napomene koje skreću pažnju na značajne neizvjesnosti. Istraživanje je zasnovano na analizi zvaničnih revizorskih izvještaja za 17 kompanija koje su u posmatranom periodu bile u indeksu BIRS. Rezultati su pokazali da, iako većina kompanija dobija pozitivna mišljenja, revizori često ističu zapažanja koja upozoravaju na potencijalne rizike. Kompanije iz energetskog sektora, posebno elektrodistribucije, suočavaju se sa značajnom neizvjesnošću u vezi sa vremenski neograničenim poslovanjem, prvenstveno zbog visokih kratkoročnih obaveza i problema s potraživanjima od povezanih lica. Dobijeni nalazi naglašavaju potencijalne proceduralne i pravne rizike koji nisu uvijek vidljivi iz standardnih finansijskih metrika. Zaključak je da, uprkos pozitivnim revizorskim mišljenjima, finansijsko poslovanje mnogih kompanija nosi značajne rizike koji se ne smiju zanemariti. Istraživanje ukazuje na potrebu za većom transparentnošću u objavljivanju planova menadžmenta za prevazilaženje ovih neizvjesnosti, što bi poboljšalo kvalitet finansijskog izvještavanja i povjerenje investitora.

Ključne riječi: *Revizorsko mišljenje, finansijsko izvještavanje, neizvjesnost poslovanja, revizija, finansijski rizik, berza*

ABSTRACT

This study provides a comprehensive analysis of audit opinions issued to companies that were part of the Republic of Srpska Stock Exchange Index (BIRS) from 2020 to 2024. The aim of the research is to identify and interpret the financial and operational risks highlighted by auditors, with a special focus on modified opinions (qualified opinions) and notes that draw attention to significant uncertainties. The research is based on an analysis of official audit reports for 17 companies that were in the BIRS index during the observed period.

The results showed that, while most companies receive positive opinions, auditors often add notes warning of potential risks. Companies from the energy sector, especially electricity distributors, face significant uncertainty regarding going concern, primarily due to high short-term liabilities and issues with receivables from related parties. The findings highlight potential procedural and legal risks that are not always visible from standard financial metrics. The conclusion is that, despite positive audit opinions, the financial operations of many companies carry significant risks that should not be overlooked. The study points to the need for greater transparency in disclosing management's plans to overcome these uncertainties, which would improve the quality of financial reporting and investor confidence.

Keywords: *Audit opinion, financial reporting, going concern, audit, financial risk, stock exchange.*

JEL: G30, M41, G32

16. INTEGRACIJA ESG FAKTORA U SAVREMENE STRATEGIJE FINANSIJSKOG MENADŽMENTA

INTEGRATION OF ESG FACTORS INTO MODERN FINANCIAL MANAGEMENT STRATEGIES

SAŽETAK

Rad istražuje integraciju ESG faktora (ekoloških, društvenih i upravljačkih kriterijuma) u savremene strategije finansijskog menadžmenta, sagledavajući je kroz teorijski, regulatorni i praktični okvir. Poseban naglasak stavljen je na ulogu ESG-a u evoluciji finansijskog odlučivanja, gde održivost i odgovornost postaju ravnopravni ciljevi pored profita. Analizirani su ključni međunarodni standardi (GRI, SASB, TCFD, ISSB) i evropske regulative (EU taksonomija, SFDR, CSRD), kao i empirijski dokazi koji ukazuju na povezanost ESG performansi sa boljim finansijskim ishodima, nižim rizikom i većim poverenjem investitora. U radu su predstavljeni primeri dobre prakse iz privatnog sektora (multinacionalne kompanije, banke, investicioni fondovi) i javnog sektora (državne politike, zeleni instrumenti, javne finansije), čime se pokazuje kako se ESG principi ugrađuju u različite nivoe finansijskog sistema. Istaknuti su i glavni izazovi – fragmentiranost podataka, greenwashing i potreba za razvojem novih znanja i veština menadžera. Zaključuje se da ESG integracija nije prolazni trend, već strukturna promena koja oblikuje finansije 21. veka i omogućava kompanijama stvaranje dugoročne, održive vrednosti.

Ključne reči: *ESG faktori, održive finansije, finansijski menadžment, regulativa, investicije, održivi razvoj, korporativna odgovornost*

ABSTRACT

This paper explores the integration of ESG factors (Environmental, Social, and Governance) into modern financial management strategies, analyzing it through theoretical foundations, regulatory frameworks, and practical applications. Particular attention is given to the evolving role of ESG in financial decision-making, where sustainability and responsibility are increasingly recognized as equal objectives alongside profit. The study reviews key international standards (GRI, SASB, TCFD, ISSB) and European regulations (EU Taxonomy, SFDR, CSRD), as well as empirical evidence showing that ESG performance is strongly associated with improved financial outcomes, reduced risk, and enhanced investor confidence. Best practice examples from the private sector (multinational corporations, banks, investment and pension funds) and the public sector (government policies, green bonds, sustainable

budgeting) demonstrate how ESG principles are being embedded at multiple levels of the financial system. The paper also highlights major challenges such as data fragmentation, greenwashing, and the growing need for new managerial skills and analytical capabilities. It concludes that ESG integration is not a temporary trend but a structural shift shaping 21st-century finance, enabling companies to create long-term, sustainable value.

Keywords: *ESG factors, sustainable finance, financial management, regulation, investments, sustainable development, corporate responsibility*

JEL: G30, M14, Q56

**17. IZVJEŠTAVANJE O ODRŽIVOSTI I MEĐUNARODNI
RAČUNOVODSTVENI STANDARDI: KORAK KA ODGOVORNIJEM
POSLOVANJU**

**SUSTAINABILITY REPORTING AND INTERNATIONAL ACCOUNTING
STANDARDS: A STEP TOWARDS MORE RESPONSIBLE BUSINESS
PRACTICES**

SAŽETAK

U današnjem poslovnom okruženju postaje sve jasnije da tradicionalni finansijski indikatori sami po sebi više nisu dovoljni za sveobuhvatnu procjenu učinka kompanije. Uticaj na okoliš, društvena odgovornost i kvalitet upravljanja – sažeti pod akronimom ESG – postali su ključni elementi u ocjeni dugoročne otpornosti poslovanja, održivosti i izloženosti riziku. Investitori, regulatori i drugi zainteresovani akteri sve više zahtijevaju od kompanija transparentno, sveobuhvatno i usporedivo izvještavanje o aspektima održivosti njihovog poslovanja.

Uprkos rastućoj potražnji, praksa izvještavanja o održivosti i dalje je vrlo neujednačena. Dugi niz godina oslanjala se na dobrovoljne okvire poput GRI, TCFD ili SASB, što je rezultiralo slabom usporedivošću i ograničenom dosljednošću objava. Međutim, u posljednje vrijeme postignut je značajan napredak u okviru Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (IFRS), gdje raste prepoznavanje potrebe za integracijom nefinansijskih informacija u strukturirani, regulisani okvir izvještavanja.

Cilj ovog rada je istaknuti aktuelne globalne napore u usklađivanju finansijskog i izvještavanja o održivosti te predstaviti ulogu međunarodnih računovodstvenih standarda u ovom procesu, posebno u kontekstu osnivanja Međunarodnog odbora za standarde održivosti (ISSB) i uvođenja standarda IFRS S1 i S2. Posebna pažnja posvećena je i evropskom regulatornom okviru – Direktivi o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD) i Evropskim standardima izvještavanja o održivosti (ESRS), koji obavezuju širok spektar kompanija na izvještavanje o održivosti.

Rad također razmatra izazove i mogućnosti koje ova promjena donosi računovodstvenim profesionalcima i naglašava njihovu ključnu ulogu u osiguravanju kredibilnog i odgovornog izvještavanja u podršci održivom razvoju.

Ključne riječi: *izvještavanje o održivosti, međunarodni računovodstveni standardi, ESG, IFRS, CSRD*

ABSTRACT

In today's business environment, it is becoming increasingly evident that traditional financial indicators alone are no longer sufficient for a comprehensive assessment of a company's performance. Environmental impact, social responsibility, and governance quality – summarized under the ESG acronym – have become key elements in evaluating long-term business resilience, sustainability, and risk exposure. Investors, regulators, and other stakeholders are placing growing demands on companies to provide transparent, comprehensive, and comparable disclosures on sustainability-related aspects of their operations. Despite this growing demand, sustainability reporting in practice remains highly inconsistent. For many years, it relied on voluntary frameworks such as GRI, TCFD, or SASB, resulting in poor comparability and limited consistency of disclosures. However, significant progress has recently been made within the scope of International Financial Reporting Standards (IFRS), where there is a growing recognition of the need to integrate non-financial information into a structured, regulated reporting framework. The aim of this paper is to highlight current global efforts to align financial and sustainability reporting and to present the role of international accounting standards in this process, particularly in the context of the establishment of the International Sustainability Standards Board (ISSB) and the introduction of IFRS S1 and S2 standards. Special attention is also given to the European regulatory context – the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and the European Sustainability Reporting Standards (ESRS), which mandate sustainability reporting for a wide range of companies. The paper addresses the challenges and opportunities that this shift brings for accounting professionals and emphasizes their crucial role in ensuring credible and responsible reporting in support of sustainable development.

Key words: *sustainability reporting, international accounting standards, ESG, IFRS, CSRD*

JEL: M41, M14, Q56

18. ULOGA IT-A I VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U UNAPREĐENJU STRATEŠKIH ODLUKA

THE ROLE OF IT AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENHANCING STRATEGIC DECISION-MAKING

SAŽETAK

U savremenom poslovanju, gde su tržišne promene brze, a konkurencija sve izraženija, donošenje pravovremenih i ispravnih strateških odluka predstavlja jedan od ključnih faktora uspeha svake organizacije. Rad ima za cilj da istraži i prikaže kako informacione tehnologije i veštačka inteligencija mogu doprineti unapređenju kvaliteta strateškog odlučivanja u organizacijama, kao i da podstakne razumevanje njihove uloge. U njemu je istaknuto da su tradicionalni načini odlučivanja često ograničeni subjektivnim procenama i sporijim pristupom informacijama, što može otežati blagovremenu reakciju na promene u poslovnom okruženju. Nasuprot tome, savremene tehnologije omogućavaju donošenje odluka zasnovanih na pouzdanim podacima i primeni naprednih analitičkih metoda, umesto oslanjanja na intuiciju ili iskustvo pojedinca. Kroz prikupljanje, obradu i interpretaciju podataka organizacije mogu doći do korisnih uvida koji im omogućavaju bolje razumevanje tržišta, preciznije planiranje i pravovremeno reagovanje na promene i potencijalne rizike. Empirijski deo rada prikazuje načine na koje informacione tehnologije i veštačka inteligencija doprinose unapređenju procesa odlučivanja, pre svega kroz bržu i precizniju analizu podataka, identifikovanje korisnih obrazaca i donošenje odluka zasnovanih na pouzdanim informacijama. Time se ističe značaj prilagođavanja savremenih organizacija tehnološkom razvoju i primeni digitalnih alata, jer sposobnost donošenja odluka na osnovu relevantnih informacija predstavlja temelj dugoročne održivosti i konkurentnosti u dinamičnom poslovnom okruženju.

Ključne reči: *strateško odlučivanje, informacione tehnologije, veštačka inteligencija, datafikacija, prediktivna analitika, odluke zasnovane na podacima*

ABSTRACT

In modern business environments, where market changes are rapid and competition increasingly intense, making timely and accurate strategic decisions represents one of the key success factors for every organization. This paper aims to explore and demonstrate how information technologies and artificial intelligence can contribute to enhancing the quality of strategic decision-making in organizations, as well as to foster a better understanding of their role. It emphasizes that traditional decision-making approaches are often limited by subjective judgments and slower access to information, which can hinder timely responses to changes in the business environment. In contrast, modern technologies enable decision-making based on reliable data and the application of advanced analytical methods, rather than relying on intuition or individual experience. Through the collection, processing, and interpretation of data, organizations can gain valuable insights that facilitate better market understanding, more accurate planning, and timely responses to changes and potential risks. The empirical part of the paper presents how information technologies and artificial intelligence support the improvement of decision-making processes, primarily through faster and more accurate data analysis, identification of meaningful patterns, and data-driven decision-making. This underscores the importance of organizations adapting to technological development and implementing digital tools, as the ability to make decisions based on relevant information forms the foundation for long-term sustainability and competitiveness in a dynamic business environment.

Keywords: *strategic decision-making, information technologies, artificial intelligence, datafication, predictive analytics, data-driven decisions*

JEL: M15, C44, O33

19. DIGITALNA TRANSFORMACIJA I SIGURNOST PODATAKA JAVNE UPRAVE

DIGITAL TRANSFORMATION AND DATA SECURITY IN PUBLIC ADMINISTRATION

SAŽETAK

Digitalna transformacija javne uprave predstavlja temelj modernizacije javnog sektora, usmjeren ka efikasnijem, transparentnijem i kvalitetnijem pružanju javnih usluga. Paralelno s tim, globalna cyber sigurnost postaje ključni uslov za očuvanje povjerenja građana i zaštitu podataka. Cilj istraživanja je analizirati osnovne elemente digitalne transformacije javne uprave i povezati ih sa sigurnosnim izazovima, sa posebnim osvrtom na okolnosti u Bosni i Hercegovini. Predmet istraživanja je odnos između digitalizacije javnih procesa i prijetnji koje proizlaze iz globalnog digitalnog okruženja. Metodološki okvir obuhvatio je kvalitativnu analizu relevantne literature, komparativno poređenje praksi EU i regiona, te analitičko-sintetički pristup sagledavanju stanja u BiH. Rezultati pokazuju da, iako je ostvaren napredak u razvoju e-uprave, BiH i dalje bilježi nedostatke u institucionalnoj koordinaciji, fragmentirane sisteme i nedovoljnu primjenu standarda cyber sigurnosti. Zaključci istraživanja naglašavaju potrebu za strateškim planiranjem digitalne transformacije, jačanjem kapaciteta u oblasti cyber sigurnosti i usklađivanjem sa EU standardima. Posebno se ističe važnost interoperabilnih platformi i razvoja kulture sigurnosti. Kao smjernice za buduća istraživanja predlaže se analiza uticaja digitalne transformacije na kvalitet javnih usluga, procjena specifičnih cyber prijetnji u BiH te modeli saradnje javnog i privatnog sektora.

Ključne riječi: *digitalna transformacija, javna uprava, cyber sigurnost, Bosna i Hercegovina, e-uprava*

ABSTRACT

The digital transformation of public administration is a cornerstone of modernizing the public sector, aimed at improving efficiency, transparency, and the quality of public services. At the same time, global cybersecurity has become a crucial prerequisite for maintaining citizens' trust and protecting data. The aim of this study is to analyze the key elements of digital

transformation in public administration and link them to security challenges, with a particular focus on the circumstances in Bosnia and Herzegovina. The subject of the research is the relationship between the digitalization of public processes and the threats emerging from the global digital environment. The methodological framework included a qualitative analysis of relevant literature, a comparative review of EU and regional practices, and an analytical-synthetic approach to assessing the current situation in Bosnia and Herzegovina. The findings indicate that, despite progress in the development of e-government, Bosnia and Herzegovina still faces challenges such as weak institutional coordination, fragmented systems, and limited implementation of cybersecurity standards. The study concludes that stronger strategic planning of digital transformation, enhanced cybersecurity capacities, and alignment with EU standards are essential. Special emphasis is placed on the need for interoperable platforms and the development of a culture of digital security. Future research should focus on analyzing the impact of digital transformation on the quality of public services, assessing specific cybersecurity threats in Bosnia and Herzegovina, and exploring models of public-private sector cooperation in the field of cybersecurity.

Keywords: *digital transformation, public administration, cybersecurity, Bosnia and Herzegovina, e-government*

JEL: H83, O33, K24, M15

20. PRIMJENA SUSTAVA UMJETNE INTELIGENCIJE U FORENZIČNIM ZNANOSTIMA I FORENZIČNOJ REVIZIJI

APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS IN FORENSIC SCIENCES AND CRIMINAL PROCEDURE

SAŽETAK

Napredak računalnih hardvera i razvoj algoritama utro je put razvoju umjetne inteligencije koja je svoju primjenu našla u raznim sferama ljudskog života. Sustave umjetne inteligencije karakterizira simuliranje ljudske inteligencije uporabom računalnih sustava. Danas je postalo notorno da je područje primjene umjetne inteligencije sve veće, zahvaljujući blagodatima koje ona nosi, ali isto tako moramo biti svjesni i potencijalnih ugroza koje ona nužno za sobom povlači.

Brzi razvoj umjetne inteligencije svakako predstavlja veliki izazov u domeni zaštite ljudskih prava što je rezultiralo potrebom stvaranja jasnog normativnog okvira koji će regulirati njezinu primjenu. U tom pogledu, doneseno je nekoliko dokumenata, kako na međunarodnoj, tako i na regionalnoj razini Europske unije, koje su njezine članice integrirale u svoja nacionalna zakonodavstva. Nedavno je usvojen i prvi Zakon o umjetnoj inteligenciji na razini Europske unije, koji na pijedestal stavlja čovjeka i teži zaštiti temeljnih ljudskih prava i sloboda u ozračju rapidnog razvoja tehnologije.

Potencijalna ugroza ljudskih prava, primjenom sustava umjetne inteligencije, naročito je artikulirana u kaznenom pravosuđu, stoga se EU opredijelila za osjetljiv i oprezan pristup primjeni umjetne inteligencije. U tom pogledu je izdana koja sadrži etičke smjernice za pouzdanu primjenu umjetne inteligencije. Iako je razvidno da je primjena sustava umjetne inteligencije u kaznenom pravosuđu postala suvremena datost, njena je primjena uvijek pod ljudskim nadzorom i kontrolom s ciljem provjere poduzetih radnji te ispravlja eventualnih pogrešaka.

Konačno, svoju primjenu sustavi umjetne inteligencije našli su i u forenzici, napose u postupanju forenzičnih stručnjaka kojima znatno olakšavaju obavljanje zadataka. Forenzika uključuje primjenu znanstvenih načela i tehnika za istraživanje zločina i obrade tragova što ponekad zahtijeva ispitivanje velikih količina složenih podataka. Upravo u

potonjem segmentu umjetna inteligencija može dati nesmiljeni doprinos forenzičnim istraživanjima.

Ključne riječi: *umjetna inteligencija, normativno uređenje, kazneni postupak, forenzika*

ABSTRACT

The progress of computer hardware and the development of algorithms is part of the development of artificial intelligence, which has found its application in various spheres of human life. Artificial intelligence systems are characterized by simulating human intelligence using computer systems. Today, it has become notorious that the field of application of artificial intelligence is increasing, thanks to its benefits, but we must also be aware of the potential threats that it necessarily entails.

The rapid development of artificial intelligence represents a significant challenge in human rights protection, which resulted in the need to create a clear normative framework that will regulate its application. In this regard, several documents were adopted, both at the international and regional levels of the European Union, which its members integrated into their national legislation. Recently, the first law on Artificial Intelligence at the European Union level was adopted, which placed human on a pedestal and strived to protect fundamental human rights and freedoms in an atmosphere of rapid technological development.

The potential threat to human rights through the application of artificial intelligence systems is particularly articulated in criminal justice. Therefore, the EU has opted for a sensitive and cautious approach to applying artificial intelligence. In this regard, ethical guidelines were issued for the reliable application of artificial intelligence. Although it is clear that the application of artificial intelligence systems in criminal justice has become a modern given, its application is always under human supervision and control to verify the actions taken and correct any errors.

Finally, artificial intelligence systems have also found their application in forensics, especially in the actions of forensic experts, whose tasks are greatly facilitated. Forensics involves the application of scientific principles and techniques to crime investigation and trace processing, which sometimes requires examining large amounts of complex data. It is precisely in the latter segment that artificial intelligence can make a significant

contribution to forensic research.

Keywords: *artificial intelligence, normative regulation, criminal procedure, forensics*

JEL: O33, K42, M42

21. ODRŽIVOST POSLOVANJA OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U KRIZNIM USLOVIMA S POSEBNIM OSVRTOM NA BOSNU I HERCEGOVINU

SUSTAINABILITY OF INSURANCE COMPANIES IN CRISIS CONDITIONS WITH SPECIAL EMPHASIS ON BOSNIA AND HERZEGOVINA

SAŽETAK

Nedostatak literature iz oblasti poslovanja osiguravajućih društava u kriznim situacijama, odnosno kako iste spriječiti, naveo je autore da ponudi ovaj rad. Cilj rada je potaknuti menadžere osiguravajućih društava u Bosni i Hercegovini da se pravovremeno pripreme kako da reaguju u sprečavanju krize, odnosno u kriznim situacijama ako do njih dođe, jer su osiguravajuća društva bez obzira na vlasničku strukturu društva od općedruštvenog interesa.

Rad se sastoji iz četiri dijela i to: uvod, preventivno upravljanje poslovnom krizom, identifikacija uzroka krize i zaključak.

U uvodu je dat kratak osvrt na stanje tržišta osiguranja u 2024. godini u BiH uz definisanje kriznih uslova poslovanja osiguravajućih društava kao neplaniranog i neželjenog razdoblja u poslovanju osiguravajućeg društva ograničenog trajanja s neobjašnjivim ishodom uz navođenje najčešćih oblika krize u osiguravajućim društvima kao što su kriza likvidnosti, poslovnog uspjeha, solventnosti, konkurentnosti i kadrovska kriza.

Drugi dio je preventivno upravljanje poslovnom krizom u osiguravajućim društvima, što predstavlja unaprijed definisane simptome kriznih situacija u poslovanju osiguravajućeg društva, te kreiranje plana aktivnosti, strategije i kadrova (kriznog menadžmenta), obučavanje osoblja za krizni menadžment, predviđanje i sprječavanje kriza prije nego li se one dogode mnogo doprinosi odupiranju nastanku krize, ali i spremnosti djelovanja ako do nje dođe.

Treći dio je identifikacija uzroka krize do koje može doći, upravljanje uzrocima, uvođenje kontrolinga i pravovremeno odlučivanje da li treba formirati krizni menadžment.

Četvrti dio je zaključak o stanju upravljanja krizom u osiguravajućim društvima u Bosni i Hercegovini u kojem se daju preporuke menadžerima osiguravajućih društava kako bi operativno i stratejski bili pripremljeni za poslovanje u kriznim situacijama.

Ključne riječi: *osiguravajuća društva, poslovna kriza, proces upravljanja krizom, simptomi poslovne krize, krizni menadžment*

SUMMARY

The lack of literature in the field of business of insurance companies in crisis situations, or how to prevent them, led the authors to offer this paper. The aim of this paper is to encourage managers of insurance companies in Bosnia and Herzegovina to prepare in a timely manner how to react in crisis prevention, i.e. in crisis situations if they occur, because insurance companies are of general social interest, regardless of the ownership structure of the company.

The paper consists of four parts, namely: introduction, preventive management of a business crisis, identification of the causes of the crisis and conclusion.

In the introduction, a brief overview of the state of the insurance market in 2024 in BiH is given, defining the crisis conditions of insurance companies as an unplanned and undesirable period in the business of an insurance company of limited duration with an inexplicable outcome, and lists the most common forms of crisis in insurance companies such as a crisis of liquidity, business success, solvency, competitiveness and personnel crisis.

The second part is the preventive management of the business crisis in insurance companies, which represents the pre-defined symptoms of crisis situations in the business of the insurance company, and the creation of a plan of activities, strategy and personnel (crisis management), training of staff for crisis management, anticipation and prevention of crises before they occur, contributes a lot to resisting the occurrence of a crisis, but also to the readiness to act if it occurs.

The third part is the identification of the causes of the crisis that may occur, the management of the causes, the introduction of controlling and the timely decision of whether crisis management should be formed.

The fourth part is a conclusion on the state of crisis management in insurance companies in Bosnia and Herzegovina, in which recommendations are given to managers of insurance companies in order to be operationally and strategically prepared to operate in crisis situations.

Keywords: *insurance companies, business crisis, crisis management process, symptoms of business crisis, crisis management*

JEL: G22, J48

22. INTERNA REVIZIJA I VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA – STANJE I PERSPEKTIVA

INTERNAL AUDIT AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE - STATUS AND PERSPECTIVE

SAŽETAK

Postojanjem velikih, diverzifikovanih i decentralizovanih poslovnih sistema, te izuzetno složenih i nestabilnih uslova poslovanja, nameće se pitanje je da li je interni nadzor nad poslovanjem, koji se provodi internim kontrolama, dovoljan. Sve više se javlja potreba za kritičkim ispitivanjem i ocjenom funkcionisanja internih kontrola. Tako, u velikim i složenim organizacijama, uobičajeno se organizuje interna revizija koja nadzire kontrole, odnosno pruža dodatni, viši stepen nadzora nad cjelokupnim poslovanjem poduzeća. Kao servis i nezavisna funkcija uspostavljena unutra organizacije, interna revizija procjenjuje i ispituje njene aktivnosti. Svrha interne revizije je da pruži pomoć svim članovima u organizaciji, i to u ispunjavanju njihovih odgovornosti. Može se reći da interna revizija obezbjeđuje analize, procjene, preporuke, savjete i informacije koje se odnose na aktivnosti organizacije, a njeni ciljevi uključuju promovisanje efikasnih kontrola uz razumne troškove.

Profesija interne revizije ima dugu istoriju uspješnog prilagođavanja promjenjivim zahtjevima učesnika i regulatornih zahtjeva, kao i promjenama u tehnologiji, radnoj snazi i poslovnim operacijama. U narednoj deceniji, profesija interne revizije će proći kroz veliku transformaciju vođenu ubrzanim tehnološkim napretkom, značajnim revolucionarnim trendovima i novonastalim rizicima. Ovu transformaciju će karakterisati promjene u načinu na koji organizacije posluju, potreba za proširenjem izvora talenata u profesiji i povećanje kapaciteta i kredibiliteta profesije u očima zainteresovanih strana za reviziju novih i novonastalih rizika i služenje javnom interesu.

Vještačka inteligencija kao jedna od novih tehnologija sve više je prisutna u našim životima. Pitamo se šta je vještačka inteligencija? To je jedan apstraktan koncept, tehnologija u nastajanju čiji su razvoj, praktične primjene ili oboje još uvijek u velikoj mjeri nerealizovani, a često se percipiraju kao sposobne da promijene *status quo*. Razvoj i rastuća upotreba vještačke inteligencije u različitim privatnim i poslovnim sferama naveli su i Evropsku komisiju da krene

putem ka njenoj regulaciji. Evolucija vještačke inteligencije u digitalnoj revoluciji za funkciju internu reviziju predstavlja izazov.

Ključne riječi: interna revizija, transformacija, vještačka inteligencija, stanje i perspektiva

SUMMARY

The existence of large, diversified and decentralized business systems, as well as extremely complex and unstable business conditions, raises the question of whether internal oversight of business operations, carried out through internal controls, is sufficient. There is an increasing need for critical examination and assessment of the functioning of internal controls. Thus, in large and complex organizations, internal audit is usually organized to supervise controls, that is, to provide an additional, higher level of supervision over the entire business operations of the company. As a service and independent function established within the organization, internal audit evaluates and examines its activities. The purpose of internal audit is to provide assistance to all members of the organization in fulfilling their responsibilities. It can be said that internal audit provides analysis, assessments, recommendations, advice and information related to the activities of the organization, and its goals include promoting effective controls at reasonable costs.

The profession of internal audit has a long history of successful adaptation to changing stakeholder and regulatory requirements, as well as changes in technology, workforce and business operations. In the coming decade, the internal audit profession will undergo a major transformation driven by rapid technological advances, significant disruptive trends, and emerging risks. This transformation will be characterized by changes in the way organizations do business, the need to expand the talent pool in the profession, and increasing the capacity and credibility of the profession in the eyes of stakeholders to audit new and emerging risks and serve the public interest.

Artificial intelligence as one of the new technologies is increasingly present in our lives. We ask ourselves what is artificial intelligence? It is an abstract concept, an emerging technology whose development, practical applications, or both are still largely unrealized, and is often perceived as capable of changing the status quo. The development and growing use of artificial intelligence in various private and business spheres have also led the European Commission to

embark on a path towards its regulation. The evolution of artificial intelligence in the digital revolution means a challenge for internal audit function.

Keywords: *internal audit, transformation, artificial intelligence, state and perspective*

JEL: M42, O33, M15

23. KRIPTOVALUTE KAO IZAZOV DIGITALNOG DOBA

CRYPTOCURRENCY AS A CHALLENGE OF THE DIGITAL AGE

SAŽETAK

Globalna ekonomija u 21.stoljeću potpomognuta digitalizacijom jedna je od glavnih karakteristika današnjeg doba. Upravo jedna novina omogućena razvojem digitalizacije je pojava digitalnog novca – kriptovalute. Kriptovalute su moderan oblik novca koji ima sve veću popularnost, a jednom od najatraktivnijih investicijskih prilika na tržištu upravo se smatra ulaganje u kriptovalute.

Cilj rada je objasniti i razumjeti jedan od glavnih pojmova digitalnog svijeta – kriptovalute, njihove prednosti i nedostatke, istražiti ulaganje u iste te donijeti zaključak o trendu razvoja kriptovaluta u budućnosti. U istraživanje je uključena analiza anketnog upitnika koji je popunilo 98 ispitanika iz Brodsko posavske županije. Ograničenje istraživanja je mali broj ispitanika. Rezultati istraživanja su pokazali da većina poznaje pojam kriptovaluta no ipak nedostatak novca i veliki rizik su glavni razlozi što više ne ulažu u iste.

Ključne riječi: *kriptovalute, digitalizacija, ulaganje*

SUMMARY

The global economy in the 21st century, supported by digitalization, is one of the main characteristics of today's era. One of the innovations made possible by the development of digitalization is the emergence of digital money - cryptocurrencies. Cryptocurrencies are a modern form of money that is gaining popularity, and investing in cryptocurrencies is considered one of the most attractive investment opportunities on the market.

The aim of the paper is to explain and understand one of the main concepts of the digital world - cryptocurrencies, their advantages and disadvantages, to investigate investing in them and to draw a conclusion about the trend of cryptocurrency development in the future. The research included an analysis of a survey questionnaire filled out by 98 respondents from Brodsko-Posavina County. The limitation of the research is the small number of respondents. The results

of the research showed that most are familiar with the concept of cryptocurrencies, but the lack of money and high risk are the main reasons why they no longer invest in them.

Keywords: *cryptocurrency, digitization, investing*

JEL: G23, O33, G15

24. NAGRADE I NAKNADE STEČAJNIM UPRAVNICIMA-STANJE I PERSPEKTIVE

REWARDS AND COMPENSATION OF BANKRUPTCY TRUSTEES – CURRENT STATE AND PERSPECTIVES

SAŽETAK

Nagrade i naknada stečajnim upravicima regulisana je Pravilnikom o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravnika i članova odbora povjericaca koji je objavljen u Službenim novinama Federacije BiH broj 04/22 od 14.01.2022.godine.

Pravni osnov za donošenje Pravilnika o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravnika i članova odbora povjericaca, sadržan je u članu 77. stav 4. Zakona o stečaju („Službene novine Federacije BiH”, broj 53/2021 i 19/2025), kojim se propisuje da nagradu i naknadu za rad stečajnog upravnika određuje stečajni sudija u skladu sa pravilnikom kojim se propisuju naknade i nagrade za rad stečajnih upravnika.

Imajući u vidu činjenicu da je Zakon o stečaju FBiH već u primjeni od 2021 godine, a Pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnih upravnika i članova odbora povjericaca u primjeni od 14.01.2022.godine, cilj ovog rada je prikazati obračun nagrada i naknada stečajnim upravicima sa aspekta donesenog Pravilnika o nagradama i naknadama stečajnom upravicima.

U okviru rada bit će prikazano i istraživanje u vidu anketnog upitnika sa aspekta praktične problematike nagrada i naknada za rad stečajnih upravnika.

Na kraju donosimo zaključak i preporuke stečajnog regulativi u vezi nagrada i naknada stečajnim upravicima.

Ključne riječi: *nagrade, naknade, stečajni upravnici, stečaj, Pravilnik o naknadama i nagradama, stečajni sudija, zakon o stečaju, Federacija BiH, regulativa, praktična primjena*

ABSTRACT

The rewards and compensation of bankruptcy trustees are regulated by the Rulebook on Compensation and Rewards for the Work of Bankruptcy Trustees and Members of Creditors' Committees, published in the Official Gazette of the Federation of Bosnia and Herzegovina No. 04/22 on, January.14,2022.

The legal basis for the adoption of the Rulebook on Compensation and Rewards lies in Article 77, paragraph 4 of the Bankruptcy Law ("Official Gazette of the Federation of BiH", No. 53/2021 and 19/2025), which stipulates that the bankruptcy judge determines the reward and compensation for the work of the bankruptcy trustee in accordance with the rulebook regulating these compensations and rewards.

Considering the fact that the Bankruptcy Law of the Federation of Bosnia and Herzegovina has been in force since 2021, and that the Rulebook on Compensation and Rewards for the Work of Bankruptcy Trustees and Members of Creditors' Committees has been in effect since January 14, 2022, the aim of this paper is to present the calculation of rewards and compensation for bankruptcy trustees from the perspective of the adopted Rulebook on Rewards and Compensation for Bankruptcy Trustees."

As part of the paper, a survey-based research will also be presented, addressing the practical issues surrounding the compensation and rewards for the work of bankruptcy trustees.

In conclusion, the paper offers a summary and recommendations regarding the regulation of rewards and compensation for bankruptcy trustees.

Keywords: *Rewards, compensation, bankruptcy trustees, bankruptcy, Regulation on rewards and compensation, bankruptcy judge, Bankruptcy Act, Federation of BiH, legislation, practical application*

JEL: G23, K22, G15, M41

25. FAKTORING KAO SAVREMENI OBLIK FINANSIRANJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

FACTORING AS A MODERN FORM OF FINANCING SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

SAŽETAK

U savremenoj tržišnoj privredi preduzeća se u svom poslovanju svakodnevno susreću s različitim izazovima i ulažu velike napore kako bi normalno funkcionisala i opstala na tržištu. Obezbeđenje finansijskih sredstava za neophodno funkcionisanje preduzeća predstavlja jedan od problema sa kojima se suočavaju savremena preduzeća. Pronalazak izvora finansiranja i osiguranje dodatnih finansijskih sredstava za preduzeća danas predstavlja pravi izazov. Faktoring se pokazao kao uspešan model finansiranja poslovanja, posebno malih i srednjih preduzeća. Faktoring predstavlja savremeni nekreditni posao kojim se vrši otkup kratkoročnih potraživanja. Otkup potraživanja se vrši pre roka dospeća, te se danas u razvijenim ekonomijama faktoring mnogo koristi kao oblik ubrzane naplate potraživanja. Pozitivni efekti faktoringa najznačajniji su kod malih i srednjih preduzeća, kao i kod preduzeća u osnivanju, pre svega, zbog nespremnosti banaka da ovim firmama odobravaju kredite. Faktoring mnogim preduzećima omogućava konkurentnost i opstanak na tržištu. Cilj ovog rada je da ukaže na rastući značaj faktoringa kao savremenog oblika finansiranja preduzeća, kao i na njegove prednosti i ograničenja.

Ključne reči: *preduzeća, finansiranje, potraživanja, naplata i faktoring*

SUMMARY

In the modern market economy, companies face various challenges in their operations every day and make great efforts in order to function normally and survive on the market. Providing financial resources for the necessary functioning of the company is one of the problems faced by modern companies. Finding sources of financing and securing additional financial resources for companies today is a real challenge. Factoring has proven to be a successful business financing model, especially for small and medium-sized enterprises. Factoring is a modern non-credit business that buys short-term receivables. The purchase of receivables is carried out

before the due date, and today in developed economies factoring is widely used as a form of accelerated collection of receivables. The positive effects of factoring are most significant for small and medium-sized companies, as well as for start-up companies, primarily due to banks' reluctance to grant loans to these companies. Factoring enables many companies to compete and survive on the market. The aim of this contribution is to point out the growing importance of factoring as a modern form of corporate financing, as well as its advantages and limitations.

Keywords: *companies, financing, receivables, collection and factoring*

JEL: G32, G23, M21

26. PERSPEKTIVE RAZVOJA TURIZMA TUZLANSKOG KANTONA NA PRINCIPIMA ODRŽIVOG RAZVOJA

PERSPECTIVES FOR THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE TUZLA CANTON BASED ON THE PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

SAŽETAK

Uzimajući u obzir trenutni nivo razvoja turizma u Tuzlanskom kantonu, potrebno je se fokusirati na održivi razvoj, jer za to postoje dobre predispozicije. Zbog postojećih prirodnih i antropogenih resura i kapaciteta Tuzlanski kanton ima čak i poseban potencijal za razvoj nekoliko turističkih sektora kao što su ljetnji, zdravstveni, zimski, sportsko-rekreativni, vjerski i eko-turizam. Svi ovi tematski oblici turizma da bi bili uspješni moraju se razvijati u skladu sa principima održivog razvoja. Vlasti u Tuzlanskom kantonu razvijaju turizam u tom smjeru i dosta toga je urađeno u posljednjih nekoliko godina. Zahvaljujući takvoj politici turizam se snažno razvija.

Ključne riječi: *održivi razvoj, turizam, Tuzlanski kanton.*

ABSTRACT

Taking into account the current level of tourism development in the Tuzla Canton, it is necessary to focus on sustainable development, because there are good predispositions for this. Due to existing natural and anthropogenic resources and capacities, the Tuzla Canton even has a special potential for the development of several tourism sectors such as summer, health, winter, sports-recreational, religious and eco-tourism. All these thematic forms of tourism, in order to be successful, must be developed in accordance with the principles of sustainable development. The authorities in the Tuzla Canton are developing tourism in this direction and a lot has been done in the last few years. Thanks to such a policy, tourism is developing strongly.

Keywords: *sustainable development, tourism, Tuzla Canton.*

JEL: Z32, Q01, R11

**27. VAŽNOST PRIMJENE RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA ZA
FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE PRIVREDNIH SUBJEKTA**

**THE IMPORTANCE OF APPLYING ACCOUNTING POLICIES FOR THE
FINANCIAL REPORTING OF BUSINESS ENTITIES**

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje važnost usvojenih računovodstvenih politika za transparentno i pouzdano financijsko izvještavanje privrednih subjekata. Polazeći od teorijskih temelja, rad se fokusira na ulogu politika u strukturiranju financijskih izvještaja, razlike u učincima metoda kao što su različiti pristupi amortizaciji te implikacije standarda MRS 8 u slučaju promjena politika. Kroz analizu prakse i grafičke prikaze pokazano je kako odabrane politike direktno utječu na pokazatelje profitabilnosti, poreznu osnovicu i transparentnost izvještaja. Rad zaključuje kako računovodstvene politike nisu puki tehnički alati, već ključni instrumenti upravljanja percepcijom poslovanja i očuvanja integriteta tržišnih informacija.

Računovodstvo je sustav koji osigurava informacije o ekonomskim aktivnostima privrednih subjekata. Opisivanjem, mjerenjem i tumačenjem ekonomskih aktivnosti privrednih subjekata, koje osigurava računovodstveni sustav, dolazi se do informacija o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja, tokovima gotovine, promjenama na kapitalu i drugima financijskim i nefinancijskim informacijama značajnim za eksterne i interne korisnike financijskih izvješća. Svi poslovni subjekti moraju pripremati temeljna financijska izvješća jer oni daju glavne pokazatelje poslovanja poduzeća. U financijskim izvješćima nalaze se sve potrebne informacije koje osiguravaju menadžmentu poduzeća donošenje pravilnih poslovnih odluka. U procesu pripreme financijskih izvješća važnu ulogu imaju računovodstvene politike.

Jednom odabrane računovodstvene politike se trebaju dosljedno primjenjivati osim u slučajevima promjene zakonskih propisa, nacionalnih ili međunarodnih standarda.

Također, do promjene računovodstvenih politika može da dođe ako bi ta promjena računovodstvene politike dovela do kvalitetnijeg prikaza financijskih izvješća koja moraju fer i istinito prikazivati financijsku situaciju poduzeća.

Ključne riječi: *Računovodstvene politike, Međunarodni računovodstveni standardi, Amortizacija, Vođenje zaliha*

ABSTRACT

This paper explores the importance of adopted accounting policies for transparent and reliable financial reporting of business entities. Starting from theoretical foundations, the paper focuses on the role of policies in structuring financial statements, differences in the effects of methods such as different depreciation approaches, and the implications of IAS 8 in the event of policy changes. Through an analysis of practice and graphical representations, it is shown how the selected policies directly affect profitability indicators, tax base and transparency of the report. The paper concludes that accounting policies are not mere technical tools, but key instruments for managing the perception of business and preserving the integrity of market information.

Accounting is a system that provides information about the economic activities of business entities. By describing, measuring and interpreting the economic activities of business entities, which is provided by the accounting system, information is obtained about the financial position, business performance, cash flows, changes in equity and other financial and non-financial information significant for external and internal users of financial statements. All business entities must prepare basic financial statements because they provide the main indicators of the company's operations. Financial statements contain all the necessary information that ensures the company's management makes the right business decisions. Accounting policies play an important role in the process of preparing financial statements. Once selected, accounting policies should be applied consistently, except in cases of changes in legal regulations, national or international standards.

Also, accounting policies may be changed if this change in accounting policy would lead to a better presentation of financial statements, which must fairly and truthfully present the company's financial situation.

Keywords: *Accounting policies, International accounting standards, Depreciation, Inventory management*

JEL: M40, M41, G30

28. ANALIZA NAJPOZNATIJIH MEĐUNARODNIH I NEKIH DOMAĆIH (ZEMLJE EX YU) SLUČAJEVA FINACIJSKIH PREVARA

ANALYSIS OF THE 3 MOST KNOWN INTERNATIONAL AND 3 DOMESTIC (COUNTRIES EX YU) FINANCIAL FRAUDS

SAŽETAK

Lažiranje financijskih izvještaja ima povijesnu praksu te istodobno podrazumijeva i prijevaru dok prijevara ne mora biti povezana samo sa lažiranjem financijskih izvještaja jer prijevare ne moraju biti nužno povezane sa računovodstvom.

U zemljama Ex Jugoslavije a posebno Bosni i Hercegovini, poslijeratni period stvorio je pogodne uvjete za razvoj i rast sive ekonomije, u kojoj je dominantna pojava da, između ostalog, mnoga novoosnovana poduzeća i novopečeni biznismeni koriste različite metode kako bi prikrili svoje stvarno poslovanje, te na taj način izbjegli plaćanje zakonom propisanih poreznih i drugih obveza. Danas su tužilaštva na svim nivoima zatrpana kaznenim prijavama iz oblasti privrednog kriminala a često lažnog financijskog izvještavanja. Za rješavanje ovih slučajeva neophodno je angažiranje stručnjaka koji raspolažu znanjima iz različitih područja koja reguliraju te oblasti, te visoku razinu računovodstvenog i poslovno-ekonomskog znanja a što su trenutno forenzički revizori.

Ovaj rad analizira pet najpoznatijih međunarodnih i pet domaćih (regionalnih) slučajeva financijskih prevara s naglaskom na forenzičku reviziju kao ključni alat za otkrivanje i prevenciju manipulacija. Cilj rada je pružiti dublje razumijevanje mehanizama, uzroka i posljedica financijskih prijevara koje su značajno uzdrmale tržišta kapitala i povjerenje javnosti u sustave financijskog izvještavanja. Kroz primjere iz SAD-a, Europe i zemalja bivše Jugoslavije, identificirani su tipični obrasci ponašanja odgovornih osoba, uključujući lažno prikazivanje dobiti, skrivanje gubitaka, zloupotrebu računovodstvenih standarda i ignoriranje regulatornih zahtjeva. Slučajevi kao što su Enron, Madoff ili Agrokomerc ilustriraju kako nedostatak kontrole, sukobi interesa i slaba unutarnja revizija otvaraju prostor za dugogodišnje prijevare. Rad također ukazuje na potrebu za razvojem profesionalnog skepticizma, jačanjem regulatornog okvira, te uključivanjem forenzične revizije u rani nadzor nad poduzećima u rizičnim sektorima. S obzirom na sve učestalije otkrivanje financijskih malverzacija,

implementacija preporuka iz ovog rada može pomoći institucijama i stručnjacima u zaštiti integriteta finansijskog sustava i jačanju povjerenja investitora.

Ključne riječi: *forenzička revizija, finansijske prevare,, manipulacija, finansijski izvještaji, istraga.*

SUMMARY

Falsification of financial statements has a historical practice and at the same time implies fraud, while fraud does not have to be related only to falsification of financial statements because frauds do not necessarily have to be related to accounting.

In the countries of Ex-Yugoslavia, and especially in Bosnia and Herzegovina, the post-war period created favorable conditions for the development and growth of the gray economy, in which the dominant phenomenon is that, among other things, many newly founded companies and newly minted businessmen use various methods to conceal their actual business and thus avoid paying tax and other obligations prescribed by law. Today, prosecution offices at all levels are overwhelmed with criminal charges in the field of economic crime and often false financial reporting. In order to solve these cases, it is necessary to engage experts who have knowledge from different areas that regulate those areas, as well as a high level of accounting and business-economic knowledge, which are currently forensic auditors. In addition to frauds that occur on the part of business owners, frauds can also occur on the part of employees as well as other business participants.

This paper analyzes the five most famous international and five domestic (regional) cases of financial fraud with an emphasis on forensic auditing as a key tool for detecting and preventing manipulations. The aim of the paper is to provide a deeper understanding of the mechanisms, causes and consequences of financial frauds that have significantly shaken capital markets and public trust in financial reporting systems. Through examples from the USA, Europe and the countries of the former Yugoslavia, typical patterns of behavior of responsible persons have been identified, including false presentation of profits, concealment of losses, abuse of accounting standards and ignoring regulatory requirements. Cases such as Enron, Madoff, or Agrokomerc illustrate how lack of control, conflicts of interest, and weak internal auditing open up space for long-term fraud. The paper also points to the need for developing professional skepticism, strengthening the regulatory framework, and including forensic audits in the early supervision of companies in risky sectors. Given the increasingly frequent detection of financial

malfeasance, the implementation of the recommendations from this paper can help institutions and experts protect the integrity of the financial system and strengthen investor confidence.

Keywords: *forensic audit, financial fraud, manipulation, financial statements, investigation.*

JEL: M42, K42, G38

29. DIREKTNE STRANE INVESTICIJE U FUNKCIJI RAZVOJA CIRKULARNE EKONOMIJE U BIH

DIRECT FOREIGN INVESTMENTS IN THE FUNCTION OF THE DEVELOPMENT OF CIRCULAR ECONOMY IN BiH

SAŽETAK

U ovom radu obrađene su direktne strane investicije u funkciji razvoja cirkularne ekonomije u BiH. Obrađeno je mnogo radova uticaja direktnih stranih investicija na ekonomski razvoj, međutim malo je radova koji su obrađivali prezentiranu temu iz ovog rada. U radu je dat prioritet analizi šta znači cirkularna ekonomija globalno i šta znači za BiH. Današnja globalna ekonomija godišnje troši više od 100 milijardi tona sirovina, dok istovremeno odbacuje otprilike 90 milijardi tona materijala kao otpad. Količina neiskorištenih resursa mobilizovana između 2000. i 2015. godine već odgovara više od polovine onih ekstrahiranih između 1900. i 2000. godine. Do 2050. godine, globalna potražnja za neiskorištenim materijalima očekuje se da će se najmanje udvostručiti. Svijet troši 100 milijardi tona materijala godišnje prema posljednjim podacima iz 2017. godine, a udio recikliranja opada, pokazao je izveštaj čiji autori upozoravaju da tretiranje svjetskih resursa kao da su neograničeni vodi u globalnu katastrofu. Da bi se spriječilo da klimatske promjene i sve veća zagađenost okoliša prouzrokuju katastrofalne posljedice po čovječanstvo, neophodne su radikalne promjene u sadašnjim načinima proizvodnje i obrascima potrošnje. Od 1970. količina materijala koju potroši globalna ekonomija je učtverostručena i rasla je daleko brže od populacije koja je u tom periodu udvostručena. Globalno, samo 8,6% korištenih materijala se reciklira i vrati ponovo u upotrebu. U skladu s obavezama preuzetim u sklopu Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama, koje su potvrđene Glazgovskim klimatskim dogovorom 2021. godine, društva i ekonomije širom svijeta prolaze kroz strukturalne promjene te mijenjaju modele proizvodnje, potrošačke navike, kao i investicione odluke u tom kontekstu. Lideri širom svijeta okupili su se na 26. Konferenciji UN kako bi zajednički ubrzali akciju prema Pariškom sporazumu i Okvirnoj konvenciji UN-a o klimatskim promjenama. Zemlje u razvoju koje razvojne politike ne prilagode zelenim prioritetima usvojenim na 26. Konferenciji imat će sve manje mogućnosti da za svoje razvojne napore nađu partnere i finansije. Prema izveštaju World bank o cirkularnoj ekonomiji, predstavljen 2024. godine na Svjetskom ekonomskom forumu u Davosu, pokazuje

da, u prosjeku, svaki čovjek na Zemlji troši više od 13 tona materijala godišnje. Istovremeno se ukazuje da neke zemlje napreduju prema cirkularnoj ekonomiji u kojoj obnovljiva energija podupire sisteme kod kojih su otpad i zagađenje svedeni na nulu. Kao i mnoge zemlje Zapadnog Balkana BiH se suočava s nizom ekoloških i ekonomskih izazova. Sistemi upravljanja otpadom su zastarjeli. Nelegalno odlaganje otpada je široko raspostranjeno. Cirkularna ekonomija može riješiti sve te probleme u BiH. U BiH u 2019.g, samo je oko 2,2 % otpada reciklirano (ostatak je završio na deponijama ili je nelegalno odložen), a trenutne procjene govore da je taj procenat i dalje između 2% i 5 %. Prema dostupnim podacima Agencije za statistiku BiH, u 2023.g. BiH je generisala 1,1 milion tona komunalnog otpada, što je za 0,1 % više u odnosu na 2022.godinu. Prema podacima Eurostata, u EU je 2023.g. reciklirano 246 kg po osobi, što predstavlja 48 % ukupnog komunalnog otpada. Svaki građanin EU u 2023.g. proizveo je 511 kg komunalnog otpada, što je četiri kg manje u odnosu na 2022.godinu. U odnosu na 2013.g. količina komunalnog otpada per capita u EU je veća za 32 kg. U BiH svaki stanovnik proizveo je u prosjeku 347 kg komunalnog otpada. U radu su na kraju prezentirana prema dostupnim podacima Centralne banke BiH vrijednosti direktnih stranih investicija po godinama. Na kraju rada dat je zaključak.

Ključne riječi: *cirkularna ekonomija, direktne strane investicije, poslovni modeli*

ABSTRACT

This paper addresses foreign direct investments (FDIs) in the context of developing a circular economy in Bosnia and Herzegovina (BiH). While numerous studies have examined the impact of foreign direct investments on economic development, few have specifically explored the topic presented in this paper. The study prioritizes the analysis of what the circular economy means globally and what it represents for BiH. Today's global economy consumes more than 100 billion tons of raw materials annually while simultaneously discarding approximately 90 billion tons of material as waste. The amount of unused resources mobilized between 2000 and 2015 already corresponds to more than half of those extracted between 1900 and 2000. By 2050, global demand for unused materials is expected to at least double. According to the latest data from 2017, the world consumes 100 billion tons of materials annually, while the recycling rate is declining. Reports warn that treating global resources as unlimited leads to a global catastrophe. To prevent climate change and increasing environmental pollution from causing catastrophic consequences for humanity, radical changes in current production methods and

consumption patterns are necessary. Since 1970, the amount of material consumed by the global economy has quadrupled, growing far faster than the population, which doubled over the same period. Globally, only 8.6% of used materials are recycled and returned to use.

In line with commitments under the Paris Agreement on climate change, reaffirmed by the Glasgow Climate Pact in 2021, societies and economies worldwide are undergoing structural changes, modifying production models, consumer habits, and investment decisions. Leaders from around the world convened at the 26th UN Climate Conference to jointly accelerate action toward the Paris Agreement and the UN Framework Convention on Climate Change. Developing countries that do not align their development policies with the green priorities adopted at the 26th Conference will have diminishing opportunities to secure partners and financing for their development efforts.

According to the World Bank report on the circular economy, presented in 2024 at the World Economic Forum in Davos, on average, each person on Earth consumes more than 13 tons of material per year. At the same time, some countries are progressing toward a circular economy where renewable energy supports systems in which waste and pollution are minimized. Like many countries in the Western Balkans, BiH faces a range of ecological and economic challenges. Waste management systems are outdated, and illegal waste disposal is widespread. The circular economy could address all these problems in BiH. In 2019, only about 2.2% of waste in BiH was recycled, while the remainder ended up in landfills or was illegally dumped, and current estimates indicate that this percentage remains between 2% and 5%. According to the Agency for Statistics of BiH, in 2023 BiH generated 1.1 million tons of municipal waste, which is 0.1% more than in 2022. According to Eurostat data, in the EU in 2023, 246 kg per person was recycled, representing 48% of total municipal waste. Each EU citizen produced 511 kg of municipal waste in 2023, four kilograms less than in 2022. Compared to 2013, the per capita amount of municipal waste in the EU increased by 32 kg. In BiH, each inhabitant produced an average of 347 kg of municipal waste.

The paper also presents the values of foreign direct investments by year, based on available data from the Central Bank of BiH. The study concludes with a final summary and conclusions.

Keywords: circular economy, foreign direct investments, business models

JEL: F21, Q56, Q57

30. ULOGA ODRŽIVE MODE U ZAŠTITI OKOLIŠA

THE ROLE OF SUSTAINABLE FASHION IN ENVIRONMENTAL PROTECTION

SAŽETAK

Svrha rada je istražiti koliku ulogu ima održiva moda u zaštiti okoliša, smanjenjem negativnih utjecaja modne industrije na cijeli planet. Cilj rada je ukazati na probleme okoliša koji su uzrokovani štetnosti koja nastaje brzom modom.

Metode korištene u radu su deskriptivna metoda i metoda analize.

Rad se sastoji od uvoda, razvoja industrije mode, dana održive mode, održivosti spore i brze mode, zelenih poslova i vještina, dobrobiti zelenog menadžmenta te zaključka.

Osnovni rezultati istraživanja pokazali su da se smanjenje negativnog utjecaja modne industrije može provesti kroz ekološki odgovornu proizvodnju i potrošnju, što uključuje smanjenje otpada, ekološki prihvatljive materijale i očuvanje prirodnih resursa.

Zaključak o mogućoj primjeni rezultata vodi do toga da održiva moda nije samo prolazni trend, već nužnost i neizostavan korak prema zelenijem, pravednijem i odgovornijem svijetu.

Ključne riječi: *razvoj, održivost, moda, okoliš, industrija*

ABSTRACT

The purpose of the paper is to investigate how sustainable fashion plays a role in environmental protection, by reducing the negative impact of the fashion industry on the entire planet.

The aim of the work is to point out the environmental problems resulted from damage caused by fast fashion.

The methods used in this paper are the descriptive method, survey and the method of analysis.

The paper consists of an introduction, the development of the fashion industry, the days of sustainable fashion, the sustainability of slow and fast fashion, green jobs and skills, the benefits of green management, and a conclusion.

The basic results of the research showed that the reduction of the negative impact of the fashion industry can be implemented through environmentally responsible production and consumption, which includes waste reduction, environmentally friendly materials and conservation of natural resources.

The conclusion about the possible application of the results leads to the conclusion that sustainable fashion is not just a passing trend, but a necessity and an indispensable step towards a greener, fairer and more responsible world.

Key words: *development, sustainability, fashion, environment, industry*

JEL: Q56, L67, Q01

31. SISTEM OBRAČUNA PLATA U BRČKO DISTRIKTU SA OSVRTOM NA SPECIFIČNOSTI OBAVEZNIH POREZA I DOPRINOSA

SALARY CALCULATION SYSTEM IN BRČKO DISTRICT WITH REFERENCE TO THE SPECIFICITY OF MANDATORY TAXES AND CONTRIBUTIONS

SAŽETAK

Obračun plata u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine karakterišu jedinstvene zakonske i administrativne specifičnosti koje ga izdvajaju u odnosu na ostatak države. S obzirom na to da Brčko distrikt nema svoj penzijsko-invalidski fond, rezidenti imaju mogućnost izbora fonda u koji će uplaćivati doprinose i iz kojeg će ostvariti penziju nakon završetka radnog vijeka. Ova fleksibilnost omogućava dodatnu autonomiju radnicima i poslodavcima. Posebni zakoni u distriktu regulišu porez na dohodak, zdravstveno osiguranje, kao i osiguranje u slučaju nezaposlenosti. Distrikt posjeduje sopstveni fond zdravstvenog osiguranja, zavod za zapošljavanje, te pravne okvire koji omogućavaju rad ne-rezidenata uz uvažavanje njihove stvarne rezidentnosti. Tako, na primjer, lice koje živi u Republici Srpskoj, a zaposleno je u distriktu, može koristiti usluge PIO fonda Federacije BiH, što nije moguće unutar entiteta. Ovaj sistem obračuna plata zahtijeva jasno razumijevanje zakonodavnog okvira Brčko distrikta i pruža fleksibilnost koja može predstavljati model za efikasnije upravljanje doprinosima i pravima iz radnog odnosa. Cilj rada je predstaviti cjelokupni sistem obračuna plata u Brčko distriktu, sa posebnim osvrtom na specifičnosti uplata obaveznih poreza i doprinosa.

Ključne riječi: *obračun plata, Brčko distrikt, porezi, doprinosi*

SUMMARY

The calculation of salaries in the Brčko District of Bosnia and Herzegovina is characterized by unique legal and administrative specificities that set it apart from the rest of the country. Since the Brčko District does not have its own pension and disability fund, residents have the option of choosing a fund to which they will pay contributions and from which they will receive a pension after the end of their working life. This flexibility allows additional autonomy for workers and employers. Special laws in the district regulate income tax, health insurance, and unemployment insurance. The district has its own health insurance fund, employment agency,

and legal frameworks that enable the work of non-residents while respecting their actual residency. For example, a person living in the Republika Srpska (Zakon o doprinosima RS, 2015–2021) and employed in the district can use the services of the PIO fund of the Federation of BiH, which is not possible within the entities. This system of calculating salaries requires a clear understanding of the Brčko District's legislative framework and provides flexibility that can represent a model for more efficient management of contributions and employment rights. The aim of the work is to present the entire system of salary calculation in the Brčko District, with a special focus on the specifics of the payment of mandatory taxes and contributions.

Keywords: *payroll, Brčko District, taxes, contributions*

JEL: E24, H24, J3

32. PRAKSA INTERNE REVIZIJE U BOSNI I HERCEGOVINI: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

PRACTICE OF INTERNAL AUDIT IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

SAŽETAK

Interna revizija predstavlja ključnu funkciju u savremenom poslovanju, omogućavajući preduzećima unapređenje sistema internih kontrola, efikasnije upravljanje rizicima te optimizaciju poslovnih procesa. Funkcija interne revizije je evoluirala iz jednostavne kontrole u malim preduzećima do složene i profesionalizovane funkcije integrisane u upravljačku strukturu velikih organizacija. U radu se pojašnjava razlika između interne i eksterne revizije, osnovne aktivnosti internih revizora te njihov doprinos stabilnosti i uspjehnosti preduzeća. Cilj rada jeste da se kroz teorijsku i empirijsku analizu razvoja i uloge interne revizije istraži njen značaj u savremenim organizacijama te da se na osnovu provedenog istraživanja u Bosni i Hercegovini utvrdi kako interna revizija doprinosi unapređenju poslovnih procesa, jačanju upravljačke odgovornosti i donošenju kvalitetnijih poslovnih odluka u preduzećima.

Ključne riječi: *interna revizija, upravljanje rizicima, organizaciona efikasnost, savremeno poslovanje*

ABSTRACT

Internal audit is a key function in modern business, enabling companies to improve their internal control systems, manage risks more efficiently, and optimize business processes. The internal audit function has evolved from a simple control in small companies to a complex and professionalized function integrated into the management structure of large organizations. The paper explains the difference between internal and external audit, the basic activities of internal auditors, and their contribution to the stability and success of a company. The aim of the paper is to explore its importance in modern organizations through theoretical and empirical analysis of the development and role of internal audit, and to determine, based on research conducted in

Bosnia and Herzegovina, how internal audit contributes to improving business processes, strengthening managerial responsibility, and making better business decisions in companies.

Keywords: *internal audit, risk management, organizational efficiency, modern business*

JEL: M42, M48, G34

33. REVIZORSKA MIŠLJENJA JAVNE REVIZIJE KAO POKAZATELJ KVALITETA UPRAVLJANJA U JAVNOM SEKTORU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

AUDIT OPINIONS OF PUBLIC SECTOR AUDITS AS AN INDICATOR OF MANAGEMENT QUALITY IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

SAŽETAK

Revizija čini ključnu ulogu u povećanju transparentnosti poslovanja javnih institucija, te omogućava građanima da imaju uvid u to kako se upravlja javnim sredstvima, kako se donose odluke i da li se primjenjuju relevantni propisi. Analizom izvještaja o finansijskoj reviziji, pružaju se sveobuhvatni podaci o stanju u vezi sa revizijom usklađenosti i finansijskih izvještaja. Cilj ovog rada je istražiti kako revizorska mišljenja utiču na kvalitet upravljanja, analizirajući preporuke, njihov stepen realizacije i donošenje revizorskih mišljenja, te utvrditi na koji način ta mišljenja doprinose poboljšanju transparentnosti, odgovornosti i efikasnosti u radu javnih institucija. Istraživanje donosi vrijedne uvide u efikasnost i izazove provedbe preporuka vrhovne revizorske institucije, s ciljem osiguranja njihove adekvatne implementacije radi maksimalnog doprinosa za cjelokupno društvo.

Ključne riječi: *revizija, vrhovna revizorska institucija, izvještaji o finansijskoj reviziji, revizorska mišljenja*

ABSTRACT

The audit plays a key role in increasing the transparency of the operations of public institutions, and enables citizens to have an insight into how public funds are managed, how decisions are made and whether relevant regulations are applied. Analysis of financial audit reports provides comprehensive information on the status of compliance audits and financial statements. The aim of this paper is to investigate how audit opinions influence the quality of management, analyzing recommendations, their level of implementation and the adoption of audit opinions, and to determine how these opinions contribute to improving transparency, accountability and efficiency in the work of public institutions. The research brings valuable insights into the

effectiveness and challenges of implementing the recommendations of the Supreme Audit Institution, with the aim of ensuring their adequate implementation for the maximum contribution to society as a whole.

Keywords: *audit, supreme audit institution, financial audit reports, audit opinions*

JEL: M42, H83, H72

34. REVIZORSKA ANALIZA I FINANSIJSKO VJEŠTAČENJE U OBLASTI PRIVREDNOG KRIMINALA VEZANOG ZA NEKRETNINE

AUDIT ANALYSIS AND FINANCIAL EXPERTISE IN THE FIELD OF ECONOMIC CRIME RELATED TO REAL ESTATE

SAŽETAK

Revizorski postupci usmjereni na finansijsko vještačenje povećavaju efikasnost otkrivanja nepravilnosti i prevara u poslovanju sa nekretninama. Poseban fokus stavljen je na metode i tehnike koje revizori i finansijski vještaci koriste za identifikaciju nepravilnosti, pranje novca, manipulacije i druge nezakonite radnje u poslovanju sa nekretninama. U radu se analizira značaj revizije kao ključnog alata za transparentnost i integritet finansijskih izvještaja, kao i doprinos finansijskog vještačenja u pravnom postupku i donošenju sudskih odluka. Cilj rada je da prikaže koliko su važna precizna stručna analiza sudskog vještaka u borbi protiv ekonomskog kriminala u ovoj oblasti. Finansijsko vještačenje i revizija značajno pomažu u otkrivanju privrednog kriminala vezanog za nekretnine, povećavajući transparentnost i povjerenje.

Ključne riječi: *revizija, finansijsko vještačenje, nekretnine, privredni kriminal.*

ABSTRACT

Audit procedures focused on financial expertise increase the effectiveness of detecting irregularities and fraud in real estate operations. Special attention is given to the methods and techniques used by auditors and financial experts to identify irregularities, money laundering, manipulation, and other illegal activities in real estate dealings. The paper analyzes the importance of audits as a key tool for the transparency and integrity of financial reports, as well as the contribution of financial expertise in legal proceedings and court decision-making. The aim of the paper is to show how important accurate expert analysis by court experts is in combating economic crime in this area. Financial expertise and auditing significantly help in uncovering economic crime related to real estate, increasing transparency and trust.

Keywords: *audit, financial expertise, real estate, economic crime.*

JEL: M42, K42

35. ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG BUSINESS STANDARDS AND SUSTAINABLE FINANCE: STATUS, CHALLENGES AND POTENTIAL IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

SAŽETAK

Rad analizira stanje, izazove i potencijal primjene ESG standarda (ekoloških, društvenih i upravljačkih) u poslovanju u Bosni i Hercegovini. Cilj rada je upoznati se sa konceptom ESG standarda, održivim poslovanjem i održivim finansiranjem. Dodatno je napravljen osvrt na stepen integracije ESG principa kod ekonomskih aktera u BiH. Rezultati istraživanja ukazuju na ranu fazu primjene ESG koncepta, ali i na prisutne pozitivne inicijative i rastuću svijest o značaju održivog poslovanja. ESG koncept pokazuje značajan potencijal za dugoročno unapređenje ekonomije BiH.

Ključne riječi: *ESG standardi, održivo poslovanje, održive finansije*

ABSTRACT

The paper analyzes the status, challenges, and potential of implementing ESG standards (Environmental, Social, and Governance) in business operations in Bosnia and Herzegovina. The aim of the paper is to provide an understanding of the ESG standards concept, sustainable business practices, and sustainable finance. Additionally, it offers an overview of the level of ESG principles integration among economic actors in Bosnia and Herzegovina. The research results indicate an early stage of ESG concept implementation but also highlight positive initiatives and a growing awareness of the importance of sustainable business practices. The ESG concept shows significant potential for the long-term improvement of the Bosnian and Herzegovinian economy.

Key words: *ESG standards, sustainable business practices, sustainable finance*

JEL: Q01, G32, M14

36. PERCEPCIJA GRAĐANA O ESG STANDARDIMA I ODRŽIVIM FINANSIJAMA U KONTEKSTU BANKARSKOG SEKTORA BOSNE I HERCEGOVINE

CITIZENS' PERCEPTIONS OF ESG STANDARDS AND SUSTAINABLE FINANCE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA'S BANKING SECTOR

SAŽETAK

Rad analizira percepciju građana o društveno odgovornom poslovanju banaka u Bosni i Hercegovini, s fokusom na održivo finansiranje i ESG kriterije. Rezultati istraživanja pokazuju da građani društveno odgovorno poslovanje povezuju sa podrškom zajednici, zaštitom okoliša, etičkim poslovanjem i poštivanjem prava zaposlenih i klijenata. Istaknuta je potreba za većom transparentnošću banaka kroz objavljivanje konkretnih podataka o ESG inicijativama i efektima. Održivo finansiranje i ESG strategije doprinose povjerenju, smanjenju rizika i konkurentnosti.

Ključne riječi: *ESG, održivo finansiranje, društveno odgovorno poslovanje, bankarski sektor*

ABSTRACT

The paper analyzes citizens' perceptions of socially responsible banking in Bosnia and Herzegovina, with a focus on sustainable finance and ESG criteria. Research findings indicate that citizens associate socially responsible business practices with community support, environmental protection, ethical conduct, and respect for the rights of employees and clients. The study highlights the need for greater transparency by banks through the publication of concrete data on ESG initiatives and their impacts. Sustainable finance and ESG strategies contribute to trust, risk reduction, and competitiveness.

Keywords: *ESG, sustainable finance, corporate social responsibility, banking sector*

JEL: G21, Q01, M14

37. ZNAČAJ INSPEKCIJSKOG NADZORA ZA OTKRIVANJE RAČUNOVODSTVENIH PREVARA KOD OBRAČUNA POREZA NA DOBIT

THE IMPORTANCE OF INSPECTION SUPERVISION FOR THE DISCOVERY OF ACCOUNTING FRAUD IN THE CALCULATION OF INCOME TAX

SAŽETAK

Računovodstvene prevare su svakodnevna pojava današnjice, a pogotovo su prisutne kod obračuna poreza na dobit. Bit istih je da se provedu računovodstveni postupci koji će dovesti do obračuna netačne osnovice poreza na dobit. Obračun poreza na dobit je propisan relevantnim računovodstvenim i zakonskim propisima, koje se moraju u potpunosti poštivati. Međutim, pojedinci zaobilaze ili krše propisane računovodstvene i zakonske odredbe, te time čine računovodstvene prevare, a sve sa ciljem kako bi u konačnici obračunali i platili manji porez na dobit. Inspekcijski nadzor je postupak utvrđivanja tačne porezne osnovice. Inspektori poduzimaju određene radnje i postupke kako bi utvrdili da li su obveznici izvršili tačan obračun poreza. Aktivnosti inspektora se zasnivaju na pregledu i provjeri računovodstvene dokumentacije, kao i na provjeri knjigovodstvenog evidentiranja iste. Otkrivanjem računovodstvenih prevara, dolazi i do otkrivanja skrivenih obaveza poreza na dobit, što u konačnici dovodi do utvrđivanja dodatnih poreznih obaveza, a time i do otkrivanja porezne utaje i počinioa iste.

Ključne riječi: *računovodstvene prevare, porez na dobit, inspekcijski nadzor, porezna utaja.*

ABSTRACT

Accounting fraud is a daily occurrence today, and it is especially present in the calculation of income tax. The essence of them is to implement accounting procedures that will lead to the calculation of an incorrect income tax base. The calculation of income tax is prescribed by the relevant accounting and legal regulations, which must be fully respected. However, individuals circumvent or violate the prescribed accounting and legal provisions, and thereby commit accounting fraud, all with the aim of ultimately calculating and paying a lower income tax. Inspection supervision is the procedure for determining the correct tax base. Inspectors undertake certain actions and procedures in order to determine whether taxpayers have made

accurate tax calculations. The inspector's activities are based on the review and verification of accounting documentation, as well as on the verification of bookkeeping. The discovery of accounting frauds also leads to the discovery of hidden income tax liabilities, which ultimately leads to the determination of additional tax liabilities, and thus to the discovery of tax evasion and the perpetrators thereof.

Keywords: *accounting fraud, income tax, inspection supervision, tax evasion.*

JEL: M42, H26, M48

38. KORPORATIVNA ODRŽIVOST KAO NOVA VALUTA: KAKO ESG STANDARDI MIJENJAJU MEĐUNARODNU KONKURENTNOST

CORPORATE SUSTAINABILITY AS THE NEW CURRENCY: HOW ESG STANDARDS ARE CHANGING INTERNATIONAL COMPETITIVENESS

SAŽETAK

U kontekstu rastućih ekoloških, društvenih i upravljačkih izazova, ESG (Environmental, Social, Governance) standardi postaju ključno mjerilo uspješnosti savremenih kompanija na međunarodnoj sceni. Ovaj rad istražuje kako primjena ESG principa utiče na međunarodnu konkurentnost firmi i država, oslanjajući se na savremenu literaturu, dostupne statističke podatke i primjere dobre prakse. Fokus je na implikacijama ESG-a za investicione tokove, reputaciju firmi, regulatorne promjene i pozicioniranje zemalja u razvoju u globalnim lancima vrijednosti. Kroz analitički i komparativni pristup, rad demonstrira kako ESG ne predstavlja samo dodatni zahtjev, već stratešku prednost u eri održivog razvoja.

Ključne riječi: *korporativna održivost, ESG standardi, međunarodna konkurentnost, zemlje u razvoju, reputacijski kapital*

SUMMARY

In the context of growing environmental, social and governance challenges, ESG (Environmental, Social, Governance) standards are becoming a key measure of the success of modern companies on the international stage. This paper explores how the application of ESG principles affects the international competitiveness of companies and countries, drawing on contemporary literature, available statistical data and examples of good practice. The focus is on the implications of ESG for investment flows, company reputation, regulatory changes and the positioning of developing countries in global value chains. Through an analytical and comparative approach, the paper demonstrates how ESG is not just an additional requirement, but a strategic advantage in the era of sustainable development.

Keywords: *corporate sustainability, ESG standards, international competitiveness, developing countries, reputational capital*

JEL: M14, F23

39. ZADRŽAVANJE I MOTIVACIJA KADROVA KAO STRATEŠKI IZAZOV U DINAMIČNOM POSLOVNOM OKRUŽENJU

EMPLOYEE RETENTION AND MOTIVATION AS STRATEGIC HR CHALLENGES IN A DYNAMIC MARKET

SAŽETAK

Upravljanje ljudskim potencijalima, kao najvažnijeg resursa u savremenom poslovanju, predstavlja neizostavan dio strateškog djelovanja svake kompanije. U uslovima pojačane konkurencije i dinamičnih tržišnih promjena, menadžment sve više dolazi do saznanja da je upravo ljudski faktor ključni diferencijator i izvor dugoročne konkurentske prednosti. Ipak, posjedovanje kvalitetnog kadra i efikasno upravljanje njime predstavlja složen i višedimenzionalan izazov, kako za menadžere, tako i za organizacije u cjelini. Kompleksnost ovog procesa zahtijeva duboko razumijevanje potreba, potencijala i motivacije zaposlenih, ali i primjenu savremenih HR strategija koje su usklađene s globalnim trendovima, tehnološkim promjenama i lokalnim specifičnostima tržišta rada.

Ključne riječi: *ljudski potencijali, konkurentnost, menadžment ljudskih resursa, strategija*

ABSTRACT

Human resource management, as the most important asset in modern business, represents an essential part of every company's strategic operations. In an environment of intensified competition and dynamic market changes, management is increasingly recognizing that the human factor is the key differentiator and the source of long-term competitive advantage. However, having a high-quality workforce and managing it effectively is a complex and multidimensional challenge, both for managers and for organizations as a whole. The complexity of this process requires a deep understanding of employee needs, potential, and motivation, as well as the implementation of modern HR strategies aligned with global trends, technological changes, and local labor market specifics.

Keywords: *human resources, competitiveness, human resource management, strategy*

JEL: M12, J24, M53

40. ZELENA INDUSTRIJSKA POLITIKA- TEORIJSKA I PRAKTIČNA RAZMATRANJA

GREEN INDUSTRIAL POLICY – THEORETICAL AND PRACTICAL CONSIDERATIONS

SAŽETAK

Rad analizira opravdanost i izazove zelene industrijske politike usmerene ka tranziciji osnovne industrije prema klimatskoj neutralnosti. Osnovna motivacija za ovu politiku proizilazi iz tržišnih neuspeha i potrebe za dugoročno pouzdanom klimatskom strategijom. U radu se razmatraju ključne dileme implementacije, uključujući ravnotežu između opšteg društvenog interesa i sektorske ekspertize, kao i potreba za kontinuiranim učenjem i evaluacijom. Tranzicija bazne industrije suočena je sa značajnim tehničkim, tržišnim i političkim rizicima, zbog čega brojne države sprovode mere podrške u vidu subvencija, kreditnih garancija i infrastrukturnih ulaganja. Iako zelena industrijska politika nosi određene rizike, ekonomska teorija i postojeće prakse ukazuju na njenu potencijalnu važnost za uspešnu klimatsku tranziciju industrije.

Ključne reči: *zelena industrijska politika, klimatska tranzicija, tržišni neuspesi, javne politike*

ABSTRACT

This paper analyzes the rationale and challenges of green industrial policy aimed at facilitating the transition of basic industries toward climate neutrality. The primary motivation for such policy arises from market failures and the need for a long-term, reliable climate strategy. The paper examines key implementation dilemmas, including the balance between broader societal interests and sector-specific expertise, as well as the importance of continuous learning and evaluation. The transition of foundational industries faces significant technical, market, and political risks, which has led many countries to implement support measures such as subsidies, credit guarantees, and infrastructure investments. Although green industrial policy entails certain risks, economic theory and current practices underscore its potential significance for a successful industrial climate transition.

Keywords: *green industrial policy, climate transition, market failures, public policy*

JEL: Q28, L52, H23

41. ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ (R&D) U ŠVEDSKOJ: GLOBALNI TREND OVI I LOKALNI ODGOVORI

RESEARCH AND DEVELOPMENT (R&D) IN SWEDEN: GLOBAL TRENDS AND LOCAL RESPONSES

SAŽETAK

Rad analizira dinamiku istraživačko-razvojnih aktivnosti (R&D) u švedskom privrednom sektoru, sa posebnim fokusom na multinacionalne korporacije. Primenom ekonometrijskih modela, ispituje se da li su R&D aktivnosti švedskih multinacionalnih kompanija u opadanju zbog internacionalizacije i stranih preuzimanja. Rezultati pokazuju da bez obzira na globalne promene, postoji snažan efekat domaćeg tržišta koji favorizuje zadržavanje R&D aktivnosti u Švedskoj. Takođe, rezultati istraživanja ukazuju da strana preuzimanja nemaju negativan uticaj na ulaganja u R&D, već mogu pozitivno da utiču na strukturu radne snage- naročito povećanjem udela visokoobrazovanih zaposlenih u malim kompanijama. Rad doprinosi boljem razumevanju strategija lociranja R&D aktivnosti u kontekstu globalizacije.

Ključne reči: *istraživanje i razvoj (R&D), multinacionalne korporacije, globalizacija, strani kapital, visokoobrazovana radna snaga*

ABSTRACT

This paper examines the dynamics of research and development (R&D) activities in the Swedish business sector, with a specific emphasis on multinational enterprises (MNEs). Using panel data econometric models, it explores whether the R&D intensity of Swedish MNEs has declined as a result of globalization, internationalization, and foreign acquisitions. The findings indicate that, despite global transformations, a strong home market effect persists, promoting the retention of R&D functions within Sweden. Moreover, the study reveals that foreign acquisitions do not diminish R&D investment; instead, they may lead to a more skilled workforce composition—particularly by increasing the share of highly educated employees in smaller firms. These results offer valuable insights into R&D location strategies amid evolving global economic condition.

Keywords: *research and development (R&D), multinational enterprises (MNEs), globalization, foreign direct investment (FDI), skilled labor force*

JEL: O32, F23, M21

42. SAVREMENI PRISTUPI ZAŠTITNIM MJERAMA U KORPORATIVNOJ SIGURNOSTI

MODERN APPROACHES TO PROTECTIVE MEASURES IN CORPORATE SECURITY

SAŽETAK

Sigurnost podataka u savremenom poslovnom okruženju predstavlja jedan od ključnih izazova za korporacije širom svijeta. Ovaj rad analizira efikasnost zaštitnih mjera u korporativnoj sigurnosti, s posebnim fokusom na prevenciju cyber napada kao što su phishing, malware infekcije, DDoS napadi, ransomware i SQL injekcije. Na osnovu analize podataka iz 50 kompanija u Bosni i Hercegovini, istraženi su nivoi implementacije sigurnosnih mjera, prisustvo ISO standarda te vjerovatnoća napada u zavisnosti od usvojenih sigurnosnih praksi. Također, provedena je statistička analiza odnosa između besplatnih i plaćenih sigurnosnih softvera u zaštiti poslovnih sistema. (Anderson, 2020)¹. Korištene su Pearsonova, Spearmanova i Kendalova korelacija kako bi se utvrdili međusobni odnosi različitih sigurnosnih pristupa. Rezultati istraživanja pokazuju da kompanije koje implementiraju sveobuhvatne zaštitne mjere i koriste plaćene sigurnosne alate imaju značajno manju vjerovatnoću cyber napada u poređenju s onima koje se oslanjaju na besplatne ili osnovne opcije operativnih sistema.

Ključne riječi: *cyber sigurnost, zaštita podataka, phishing, ransomware, DDoS napadi, SQL injekcija, ISO standardi, statistička analiza*

ABSTRACT

Data security in modern business environments represents one of the key challenges for corporations worldwide. This paper analyzes the effectiveness of protective measures in corporate security, with a particular focus on preventing cyber attacks such as phishing, malware infections, DDoS attacks, ransomware, and SQL injection. Based on an analysis of

1 Anderson, R. (2020). Security Engineering: A Guide to Building Dependable Distributed Systems (3rd ed.). Wiley.

data from 50 companies in Bosnia and Herzegovina, the implementation levels of security measures, the presence of ISO standards, and the probability of cyber attacks depending on adopted security practices were examined. Additionally, a statistical analysis was conducted to compare the effectiveness of free versus paid security software in protecting corporate systems. (Anderson, 2020)² Pearson, Spearman, and Kendall correlation methods were used to determine the relationships between different security approaches. The results indicate that companies implementing comprehensive protective measures and utilizing paid security tools have a significantly lower probability of cyber attacks compared to those relying on free or built-in operating system options.

Keywords: *cybersecurity, data protection, phishing, ransomware, DDoS attacks, SQL injection, ISO standards, statistical analysis*

JEL: M15, C38, O33

² Anderson, R. (2020). Security Engineering: A Guide to Building Dependable Distributed Systems (3rd ed.). Wiley.

43. SIVA EKONOMIJA U BOSNI I HERCEGOVINI- MJERE ZA OGRANIČAVANJE OBIMA SIVE EKONOMIJE

THE GRAY ECONOMY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA- MEASURES TO LIMIT THE VOLUME OF THE GRAY ECONOMY

SAŽETAK

Osnovni problem koji je vezan za sivu ekonomiju Bosne i Hercegovine, ključne faktore uticaja na istu je nedovoljno ili nikakvo istraživanje ove izuzetno štetne pojave za ekonomiju naše države. Također, na nivou Bosne i Hercegovine nikada nije donesen Prijedlog akcionog programa za borbu protiv sive ekonomije, kojim bi se definisale prioritetne kratkoročne i srednjoročne aktivnosti koje je neophodno provesti u cilju smanjenje sive ekonomije u Bosni i Hercegovini. Dosadašnja istraživanja obrađivala su samo temu sive ekonomije i vršila izračunavanje njene visine u Bosni i Hercegovini, njen uticaj na privredu Bosne i Hercegovine ali do sada nisu vršena detaljna istraživanja koja obrađuju navedenu tematiku, ključne faktore koji imaju uticaj na sivu ekonomiju, postavljanje modela smanjenja djelovanja sive ekonomije u Bosni i Hercegovini i njeno dovođenje u razumne okvire u Bosni i Hercegovini. Takođe, u istraživanjima se nisu realno postavljali ciljevi i precizno odredile mjere i rokovi za postizanje tih ciljeva vezane za ovu oblast. Neformalna ili siva ekonomija, kao paralelna aktivnost regularnoj ekonomiji, prisutna je kako u razvijenom, tako i u nerazvijenom dijelu svijeta, s tim što se u razvijenijim privredama uspješnije suprotstavljaju toj pojavi, dok u nerazvijenijim sistemima taj način privređivanja često postaje dominantan i jedan od osnovnih izvora prihoda za veliki dio stanovništva.

Ključne riječi: *siva ekonomija, ključni faktori, modeli.*

ABSTRACT

The main problem related to the shadow economy of Bosnia and Herzegovina, the key factors influencing it, is insufficient or no research on this extremely harmful phenomenon for the economy of our country. Also, at the level of Bosnia and Herzegovina, a Proposal for an Action Program for Combating the Shadow Economy has never been adopted, which would define priority short-term and medium-term activities that need to be implemented in order to reduce the shadow economy in Bosnia and Herzegovina. Previous research has only addressed the

topic of the shadow economy and calculated its size in Bosnia and Herzegovina, its impact on the economy of Bosnia and Herzegovina, but so far no detailed research has been conducted that addresses the aforementioned topic, key factors that have an impact on the shadow economy, setting a model for reducing the shadow economy in Bosnia and Herzegovina and bringing it within reasonable limits in Bosnia and Herzegovina. Also, the research did not realistically set goals and precisely determined measures and deadlines for achieving these goals related to this area. The informal or grey economy, as a parallel activity to the regular economy, is present in both developed and underdeveloped parts of the world, with more developed economies more successfully combating this phenomenon, while in less developed systems this way of doing business often becomes dominant and one of the main sources of income for a large part of the population.

Keywords: grey economy, key factors, models

JEL: H26, E26, O17

44. IZAZOVI UPOTREBE VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE U SAVREMENOJ REVIZIJI

CHALLENGES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPLEMENTATION IN MODERN AUDITING

SAŽETAK

Cilj ovog rada je ukazati na izazove i mogućnosti primjene vještačke inteligencije (AI) u savremenoj reviziji. Digitalna transformacija značajno mijenja ulogu revizora, uvodeći napredne tehnologije kao što su mašinsko učenje, analitika velikih podataka (Big Data), robotska procesna automatizacija (RPA) i blockchain. Cilj istraživanja je analizirati na koji način AI doprinosi unapređenju efikasnosti, tačnosti i sigurnosti revizorskih procesa, ali i identifikovati prepreke koje otežavaju potpunu implementaciju, poput regulatornih ograničenja, etičkih pitanja i tehničkih izazova. Rad koristi teorijsku analizu, studije slučaja i deskriptivne metode kako bi se sagledao uticaj AI tehnologija na rad revizora. Analizirani su primjeri iz globalne i regionalne prakse (PwC, Deloitte, EY, KPMG, te primjeri iz BiH, Srbije i Hrvatske), koji pokazuju različite nivoe integracije AI alata u revizijske procese. Posebna pažnja posvećena je izazovima u obuci i adaptaciji kadrova, kao i sigurnosnim aspektima automatizovanih sistema.

Rezultati istraživanja ukazuju da vještačka inteligencija ima ogroman potencijal za unapređenje revizorske profesije, ali da ljudski faktor i dalje ostaje ključan. Zaključuje se da je neophodno razvijati regulatorni okvir, podsticati edukaciju i kombinovati tehnologiju sa stručnim znanjem revizora kako bi se postigli optimalni rezultati u primjeni AI u reviziji.

Ključne riječi: *vještačka inteligencija, revizija, tehnologija, automatizacija, Big Data, RPA, digitalizacija.*

ABSTRACT

This paper explores the challenges and opportunities of implementing artificial intelligence (AI) in modern auditing. Digital transformation is reshaping the auditor's role by introducing advanced technologies such as machine learning, Big Data analytics, robotic process automation (RPA), and blockchain. The aim of the research is to analyze how AI enhances the efficiency, accuracy, and security of auditing processes while identifying barriers that hinder

full implementation, including regulatory limitations, ethical concerns, and technical difficulties. The study applies theoretical analysis, case studies, and descriptive methods to examine the impact of AI technologies on auditing practice. It includes global and regional examples (PwC, Deloitte, EY, KPMG, and cases from Bosnia and Herzegovina, Serbia, and Croatia), illustrating various levels of AI integration in audit processes. Special attention is given to training challenges, auditor adaptation, and data security in automated systems.

The findings suggest that AI holds great potential to improve the auditing profession, but the human factor remains essential. The paper concludes that developing a comprehensive regulatory framework, promoting education, and combining technology with professional expertise are key to achieving effective AI integration in auditing.

Keywords: *artificial intelligence, auditing, technology, automation, Big Data, RPA, digitalization.*

JEL: M42, O33, C55

45. ORGANIZACIJA I POZICIONIRANJE INTERNE REVIZIJE U PREDUZEĆU

ORGANIZATION AND POSITIONING OF INTERNAL AUDIT IN THE COMPANY

SAŽETAK

Interna revizija je nezavisna samostalna funkcija koja ispituje i ocjenjuje aktivnosti institucije i njenih organizacionih dijelova. Svrha interne revizije jeste da pruži nezavisno i objektivno uvjeravanje i konsultantske/savjetodavne usluge s ciljem unapređenja poslovanja institucije.

Cilj interne revizije je pružanje usluga koje trebaju pomoći rukovodstvu u efikasnom izvršavanju njihovih obaveza. Interni revizori nezavisni su u svom radu i neposredno su odgovorni rukovodiocu institucije koju revidiraju. Ovlaštenja internih revizora proizlaze iz zakonskih i podzakonskih propisa kojima se reguliše oblast interne revizije.

U kojoj će mjeri interna revizija nezavisno, objektivno i profesionalno ispitivati i ocjenjivati poslovanje poduzeća, funkcionisanje sistema internih kontrola i ostvarivanje postavljenih ciljeva, zavisi, između ostalog, od organizacije i načina upravljanja internom revizijom.

Ključne riječi: *interna revizija, nezavisnost, unapređenje poslovanja, zakonski i podzakonski propisi, organizacija, upravljanje*

ABSTRACT

Internal audit is an independent function that examines and evaluates the activities of an institution and its organizational parts. The purpose of the internal audit is to provide independent and objective assurance and consulting/advisory services with the aim of improving the institution's operations.

The objectives of internal audit is to provide services that should help the management in the efficient performance of their obligations. Internal auditors are independent in their work and are directly responsible to the head of the institution they audit. The powers of internal auditors derive from legal and by-law regulations that regulate the field of internal audit.

The extent to which the internal audit will independently, objectively and professionally examine and evaluate the company's operations, the functioning of the internal control system and the achievement of the set goals, depends, among other things, on the organization and management of the internal audit.

Keywords: *internal audit, independence, business improvement, legal and by-law regulations, organization, management*

JEL: M42, G34

46. PRIMJENA UMJETNE INTELIGENCIJE U FINANSIJSKOJ FORENZICI

APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FINANCIAL FORENSICS

SAŽETAK

Integracija umjetne inteligencije (AI) u forenzičko računovodstvo revolucionirala je područje značajno poboljšavajući sposobnost otkrivanja i istraživanja finansijskih prevara. Ovaj retrospektivni pregled ispituje evoluciju primjene AI u forenzičkom računovodstvu, prateći njen razvoj od ranih tehnika analize podataka do savremenih inovacija. U početku se AI koristila za osnovnu obradu podataka i prepoznavanje uzoraka, automatizaciju rutinskih zadataka i identificiranje anomalija u finansijskim skupovima podataka. Kako je tehnologija AI napredovala, mašinsko učenje i produktivna analitika postale su središnje, omogućujući sofisticiranije otkrivanje prevara i praćenje u stvarnom vremenu. Pojava obrade prirodnog jezika (NLP) i analize mreža dodatno je proširila primjenu AI, omogućujući analizu nestrukturiranih podataka i mapiranje složenih finansijskih mreža. Posljednjih godina pojavili su se duboko učenje i digitalna forenzika, pružajući još veću tačnost i uvid u finansijske istrage. Ovaj pregled takođe ističe tekuća etička i regulatorna razmatranja, naglašavajući potrebu za transparentnošću i pravednošću u primjenama AI. Kontinuirana evolucija AI obećava daljnje poboljšanje mogućnosti forenzičkog računovodstva, čineći je ključnim alatom u potrazi za finansijskim integritetom i sprječavanjem prijevara.

Ključne riječi: *Umjetna inteligencija (AI), Obrada prirodnog jezika (NLP), Forenzičko računovodstvo, Mašinsko učenje (ML), Finansijske prevare.*

ABSTRACT

The integration of Artificial Intelligence (AI) into forensic accounting has revolutionized the field by significantly enhancing the ability to detect and investigate financial fraud. This retrospective review examines the evolution of AI applications in forensic accounting, tracing its development from early data analysis techniques to modern innovations. Initially, AI was used for basic data processing and pattern recognition, automating routine tasks and identifying anomalies in financial datasets. As AI technology advanced, machine learning and predictive analytics became central, enabling more sophisticated fraud detection and real-time monitoring. The emergence of natural language processing (NLP) and network analysis further expanded

AI applications, allowing for the examination of unstructured data and the mapping of complex financial networks. In recent years, deep learning and digital forensics have emerged, offering greater accuracy and deeper insights into financial investigations. This review also highlights ongoing ethical and regulatory considerations, emphasizing the need for transparency and fairness in AI applications. The continuous evolution of AI promises further enhancement of forensic accounting capabilities, making it a key tool in safeguarding financial integrity and preventing fraud.

Keywords: *Artificial Intelligence (AI), Natural Language Processing (NLP), Forensic Accounting, Machine Learning (ML), Financial Fraud.*

JEL: G32, C88, M42

47. POVEZIVANJE RAČUNOVODSTVA, ESG I CIRKULARNE EKONOMIJE U FUNKCIJI FINANSIJSKE STABILNOSTI

CONNECTING ACCOUNTING, ESG AND THE CIRCULAR ECONOMY AS A FUNCTION OF FINANCIAL STABILITY

SAŽETAK

Financijska stabilnost podrazumijeva stanje u kojem sistem može da apsorbira negativne uticaje na preduzeće bez značajnih poremećaja u svom trenutnom i budućem funkcionisanju i čije funkcionisanje nema negativne uticaje na rad preduzeća, te u konačnici na cjelokupnu ekonomiju jedne zemlje. Računovodstvo je sistem čije funkcioniranje osigurava informacije o finansijskom položaju, uspješnosti poslovanja, tokovima gotovine, promjenama na kapitalu i drugim finansijskim i nefinansijskim informacijama značajnim za eksterne i interne korisnike finansijskih izvještaja. ESG, koji je akronim riječi „Environmental, Social and Governance“ („okolišno, društveno i korporativno upravljanje“) označava tri ključna faktora koja bi se trebala uzeti u obzir prilikom mjerenja održivosti, etičnosti i društveno odgovornog poslovanja pojedinog preduzeća ili investicije. Ono analizira kako se pojedina preduzeća odnose prema svojim kupcima, dobavljačima, investitorima, kakav odnos imaju prema zaposlenima, kako se nose sa klimatskim promjenama, kakva im je korporativna kultura i upravljanje i slično. Cirkularna ekonomija je koncept koji ima za cilj razdvajanje ekonomske aktivnosti od potrošnje resursa, tj. postizanje ekonomije sa „nula otpada“. Ovaj koncept podrazumijeva sprečavanje nastanka otpada i zagađivanja u svim fazama životnog vijeka.

Ključne riječi: Računovodstvo, cirkularna ekonomija, ESG, finansijska stabilnost, klijenti, dobavljači.

ABSTRACT

Financial stability implies a state in which the system can absorb negative impacts on the company without significant disruptions in its current and future functioning and whose functioning does not have negative impacts on the company's work, and ultimately on the entire economy of a country. Accounting is a system whose functioning provides information about the financial position, business performance, cash flows, changes in capital and other financial and non-financial information important for external and internal users of financial statements.

ESG, which is an acronym for the word "Environmental, Social and Governance" ("environmental, social and corporate management"), denotes three key factors that should be taken into account when measuring the sustainability, ethics and socially responsible operations of an individual company or investment. It analyzes how individual companies treat their customers, suppliers, investors, how they treat their employees, how they deal with climate change, what their corporate culture and management are like. The circular economy is a concept that aims to separate economic activity from the consumption of resources, i.e. achieving an economy with "zero waste". This concept implies the prevention of waste and pollution in all phases of life.

Keywords: *Accounting, circular economy, ESG, financial stability, clients, suppliers.*

JEL: M41, Q56, G32

48. IZAZOVI UPRAVLJANJA LJUDSKIM POTENCIJALIMA U SAVREMENIM USLOVIMA POSLOVANJA

CHALLENGES OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN MODERN BUSINESS CONDITIONS

SAŽETAK

Ljudski potencijali kroz čitavu istoriju, a posebno u eri digitalizacije predstavljaju bitnu kariku uspjehnosti poslovanja svakog preduzeća, direktno utičući na njegovu inovativnost, konkurentnost i održivost. Upravljanje ljudskim potencijalima predstavlja skup aktivnosti preduzeća koje su usmjerene na privlačenje efektivne radne snage, njezin razvoj i dugoročno održavanje u preduzeću. Tržište rada, pod uticajem globalizacije i tehnoloških inovacija u stalnoj je potrebi za izmijenjenim zahtjevima u pogledu kvalifikovane radne snage. Opšte je mišljenje da su ljudski potencijali temelj uspjeha svakog preduzeća. Oni su prije svega sinonim za ljudski kapital, koji se smatra najvrednijim kapitalom svakog preduzeća. Opredjeljenost menadženta u pronalaženje, razvijanje i zadržavanje ljudskih potencijala, predstavlja bitan segment dugoročne strategije preduzeća. Ljudski kapital, njegovo znanje, vještine i sposobnosti postaju nezaobilazan faktor svakog preduzeća, bez obzira na njegovu veličinu, djelatnost, obim poslovanja i druge varijable. Cilj rada je ukazati na ključne izazove u upravljanju ljudskim potencijalima u savremenim uslovima poslovanja, kao i na načine uspješnog prevazilaženja tih izazova.

Ključne riječi: *ljudski potencijali, preduzeće, globalizacija, uspjeh, tržište rada .*

SUMMARY

Throughout history, and especially in the era of digitalization, human resources have represented a crucial element of business success for any company, directly influencing its innovation, competitiveness, and sustainability. Human resource management encompasses a set of activities aimed at attracting an effective workforce, developing it, and maintaining it within the company over the long term. The labor market, influenced by globalization and technological innovations, constantly demands new qualifications and skills. It is widely accepted that human resources are the foundation of any company's success. They are primarily a synonym for human capital, which is considered the most valuable asset of any company. Management's commitment to finding, developing, and retaining human resources is a key

component of a company's long-term strategy. Human capital its knowledge, skills, and abilities has become an indispensable factor for all companies, regardless of their size, industry, scale of operations, or other variables. The aim of this paper is to highlight the key challenges in managing human resources under modern business conditions, as well as the strategies for successfully overcoming these challenges.

Keywords: *human resources, company, globalization, success, labor market.*

JEL: M12, J24, O15

49. PRIMJENA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA U FUNKCIJI RAZVOJA INOVACIJA

APPLICATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATION

SAŽETAK

Digitalna tehnologija je revolucionirala današnji svijet. Od komunikacije do zabave, njen uticaj je neosporan u svim područjima. Širok raspon primjene u različitim industrijama pruža brojne prednosti svim korisnicima a značajan uticaj ima na stvaranje inovacija u poslovnim i društvenim aktivnostima. Digitalna tehnologija u značajnoj mjeri oblikuje budućnost a obzirom na brzinu i intenzitet razvoja novih digitalnih tehnologija očekuje nas uzbudljiva budućnost u godinama koje dolaze. Prilagođavanje promjenama i mogućnostima koje donosi digitalna tehnologija, što danas nazivamo digitalna transformacija, postala je ključna za uspjeh i konkurentnost preduzeća u današnjem tehnološki naprednom svijetu. Proces digitalne transformacije uključuje integraciju digitalnih tehnologija u sve aspekte poslovanja, mijenjajući način na koji preduzeća funkcionišu i pružaju vrijednost svojim korisnicima. Budući da se tehnologija neprestano razvija, važno je pratiti tržišne trendove i nove tehnologije koje mogu unaprijediti digitalnu transformaciju. Ove tehnologije mogu pružiti nove mogućnosti za inovacije, poboljšanje procesa i stvaranje konkurentske prednosti. U ovom radu prikazano je kako primjena digitalnih tehnologija obezbjeđuje pretpostavke za stvaranje i razvoj inovacija. Prikazani rezultati provedenog istraživanja ukazuju na kauzalnu povezanost inovacijskih aktivnosti u preduzećima, odnosno intrapoduzetničkih aktivnosti, podupiranih digitalnim tehnologijama, na stvaranje i razvoj inovacija u preduzećima. Shodno ovim rezultatima i imajući na umu trenutnu raspoloživost resursa i alata koje obezbjeđuju digitalne tehnologije, neupitan je značaj primjene digitalnih dostignuća u poslovnim aktivnostima sa ciljem bržeg i značajnijeg razvoja inovacija u svim područjima poslovanja.

Ključne riječi: *digitalna tehnologija, inovacija, inovacijske aktivnosti, intrapoduzetništvo, intrapoduzetničke aktivnosti.*

SUMMARY

Digital technology has revolutionized today's world. From communication to entertainment, its impact is undeniable in all areas. A wide range of applications in different industries provides numerous benefits to all users and has a significant impact on the creation of innovations in business and social activities. Digital technology is significantly shaping the future, and given the speed and intensity of the development of new digital technologies, an exciting future awaits us in the years to come. Adapting to the changes and opportunities brought by digital technology, which we now call digital transformation, has become crucial for the success and competitiveness of companies in today's technologically advanced world. The process of digital transformation involves the integration of digital technologies into all aspects of business, changing the way companies operate and provide value to their customers. Since technology is constantly evolving, it is important to monitor market trends and new technologies that can advance digital transformation. These technologies can provide new opportunities for innovation, process improvement and the creation of competitive advantage. This paper shows how the application of digital technologies provides the prerequisites for the creation and development of innovations. The presented results of the conducted research indicate a causal connection between innovation activities in companies, i.e. intrapreneurship activities, supported by digital technologies, and the creation and development of innovations in companies. According to these results and bearing in mind the current availability of resources and tools provided by digital technologies, the importance of applying digital achievements in business activities with the aim of faster and more significant development of innovations in all areas of business is unquestionable.

Key words: *digital technologies, innovation, innovation activities, intrapreneurship, intrapreneurship activities.*

JEL: O31, O33, M15

50. ULOGA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U KONTEKSTU SPREČAVANJA MANIPULACIJA U FINANSIJSKIM IZVJEŠTAJIMA

THE ROLE OF FORENSIC ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF PREVENTING MANIPULATIONS IN FINANCIAL REPORTS

SAŽETAK

U okviru ovog rada je analizirano pitanje i značaj forenzičkog računovodstva. Forenzičko računovodstvo je specijalizovano područje računovodstva koje se bavi istraživanjem finansijskih informacija s ciljem otkrivanja mogućih prevara ili manipulacija. Cilj forenzičkog računovodstva je identificirati nepravilnosti u finansijskim izvještajima i osigurati transparentnost i integritet poslovanja. Bitan aspekt ovog rada se odnosi na ukazivanje značaja forenzičkog računovodstva u prevenciji manipulacija finansijskih izvještaja, odnosno sprečavanje prikrivanja istinitih i realnih podataka u finansijskim izvještajima. Obradene su bitne cjeline koje ukazuju na značaj forenzičkog računovodstva u kontekstu manipulacije finansijskih izvještaja.

Ključne riječi: *finansijsko računovodstvo, nepravilnosti u poslovnju, prevencija manipulacija, realni podaci u finansijskom izvještavanju, uloga forenzike.*

SUMMARY

In this work, the issue and importance of forensic accounting is analyzed. Forensic accounting is a specialized area of accounting that deals with the investigation of financial information with the aim of detecting possible fraud or manipulation. The goal of forensic accounting is to identify irregularities in financial statements and ensure transparency and integrity of business operations. An important aspect of this paper refers to the importance of forensic accounting in the prevention of manipulation of financial statements, that is, the prevention of the concealment of true and real data in financial statements. The essential elements that indicate the importance of forensic accounting in the context of manipulation of financial statements are covered.

Key words: *financial accounting, business irregularities, manipulation prevention, real data in financial reporting, the role of forensics.*

JEL: M42, G38, M49

51. VEŠTAČKA INTELIGENCIJA I NJEN UTICAJ NA SAVREMENO POSLOVANJE

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND ITS IMPACT ON MODERN BUSINESS

SAŽETAK

Veštačka inteligencija (AI) predstavlja jednu od najrevolucionarnijih tehnologija današnjice, sa sve većim uticajem na savremeno poslovanje u gotovo svim sektorima. Rad analizira osnovne koncepte veštačke inteligencije, njene primene u poslovnom okruženju, kao i izazove i potencijalne rizike koje nosi njena integracija. Poseban fokus stavljen je na oblasti automatizacije procesa, analitike podataka, korisničke podrške, donošenja odluka i personalizacije usluga. Takođe se razmatra uloga AI u transformaciji tradicionalnih poslovnih modela i njen značaj u stvaranju konkurentske prednosti. Rad ukazuje na to kako veštačka inteligencija menja način funkcionisanja organizacija, utičući na efikasnost, troškove i odnose sa klijentima. Zaključuje se da uspešna primena AI zahteva strateški pristup, etičko razmatranje i kontinuirano usavršavanje zaposlenih.

Ključne reči: *veštačka inteligencija, savremeno poslovanje, automatizacija, analitika podataka, digitalna transformacija, inovacije, poslovni modeli*

ABSTRACT

Artificial intelligence (AI) represents one of the most revolutionary technologies today, with an increasing influence on modern business in almost all sectors. The paper analyzes the basic concepts of artificial intelligence, its application in the business environment, as well as the challenges and potential risks of its integration. Special focus is placed on the areas of process automation, data analytics, customer support, decision making and service personalization. It also discusses the role of AI in transforming traditional business models and its importance in creating a competitive advantage. The paper shows how artificial intelligence is changing the way organizations operate, affecting efficiency, costs and customer relationships. It is concluded that the successful implementation of AI requires a strategic approach, ethical consideration and continuous training of employees.

Keywords: *artificial intelligence, modern business, automation, data analytics, digital transformation, innovation, business models.*

JEL: O33, M15, L86

52. SIVA EKONOMIJA U SRBIJI I NJEN UTICAJ NA DEVIZNI KURS

THE SHADOW ECONOMY IN SERBIA AND ITS INFLUENCE ON THE EXCHANGE RATE

SAŽETAK

Siva ekonomija predstavlja jedan od ključnih izazova za makroekonomsku stabilnost Srbije, a njen uticaj na devizni kurs često ostaje nedovoljno istražen. Ovaj rad analizira mehanizme putem kojih siva ekonomija može da utiče na kretanja deviznog kursa, kako direktno – kroz neformalne devizne tokove i paralelno tržište valuta, tako i indirektno – putem efekata na platni bilans, poreske prihode i monetarnu politiku. U radu se daje pregled stanja sive ekonomije u Srbiji, sa posebnim osvrtom na dominantne sektore i institucionalne napore za njeno suzbijanje. Takođe se analiziraju trendovi i determinante deviznog kursa u Srbiji, uključujući ulogu Narodne banke Srbije. Kombinacijom teorijskog i dostupnog empirijskog uvida, istraživanje pokazuje da visoka zastupljenost sive ekonomije može narušiti efikasnost kursne politike i otežati očuvanje eksternog balansa. Na kraju se nude preporuke za unapređenje institucionalnog okvira i smanjenje neformalnih tokova, kako bi se ojačala stabilnost deviznog kursa i ukupna ekonomska politika.

Ključne reči: *siva ekonomija, devizni kurs, Srbija, monetarna politika, paralelno tržište, ekonomska stabilnost*

ABSTRACT

The shadow economy represents one of the key challenges for the macroeconomic stability of Serbia, and its influence on the exchange rate often remains insufficiently researched. This paper analyzes the mechanisms through which the shadow economy can influence exchange rate movements, both directly - through informal foreign exchange flows and the parallel currency market, and indirectly - through effects on the balance of payments, tax revenues and monetary policy. The paper provides an overview of the state of the gray economy in Serbia, with a special focus on the dominant sectors and institutional efforts to combat it. Trends and determinants of the exchange rate in Serbia are also analyzed, including the role of the National

Bank of Serbia. By combining theoretical and available empirical insight, the research shows that a high prevalence of the shadow economy can undermine the effectiveness of exchange rate policy and make it difficult to preserve the external balance. Finally, recommendations are offered for improving the institutional framework and reducing informal flows, in order to strengthen the stability of the exchange rate and the overall economic policy.

Keywords: *shadow economy, exchange rate, Serbia, monetary policy, parallel market, economic stability*

JEL: E26, F31, E52

53. VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA I MENADŽMENT: NOVI MODELI POSLOVNE ORGANIZACIJE

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND MANAGEMENT: NEW MODELS OF BUSINESS ORGANIZATION

SAŽETAK

Savremeno poslovno okruženje obilježeno je ubrzanim tehnološkim razvojem, pri čemu vještačka inteligencija (AI) zauzima centralno mjesto u transformaciji organizacija i menadžerskih praksi. U radu se analizira uticaj AI na menadžment, sa fokusom na nove organizacione modele koji nastaju pod uticajem digitalne transformacije. Cilj istraživanja je sagledati na koji način AI oblikuje procese odlučivanja, organizacionu strukturu i ulogu menadžera u savremenim kompanijama. Metodološki okvir obuhvata pregled relevantne literature, studije slučaja i teorijske koncepte iz oblasti menadžmenta i informacionih tehnologija. Rezultati pokazuju da primjena AI podstiče prelazak sa tradicionalnih hijerarhijskih sistema na agilnije, data-driven strukture, pri čemu menadžeri preuzimaju strateške i inovacione zadatke, dok se rutinske aktivnosti sve više automatizuju. Istovremeno se prepoznaju izazovi povezani sa etikom, sigurnošću podataka i otporom zaposlenih prema promjenama. Zaključuje se da AI nije samo tehničko rješenje, već ključni pokretač novih poslovnih modela i menadžerskih paradigmi, što otvara prostor za dalja istraživanja u pravcu održive i odgovorne upotrebe ovih tehnologija.

Ključne riječi: vještačka inteligencija, menadžment, digitalna transformacija, poslovna organizacija, donošenje odluka, data-driven modeli

ABSTRACT

The contemporary business environment is characterized by rapid technological progress, with artificial intelligence (AI) taking a central role in the transformation of organizations and managerial practices. This paper examines the impact of AI on management, with particular emphasis on emerging organizational models shaped by digital transformation. The purpose of the study is to explore how AI influences decision-making processes, organizational structures, and the evolving role of managers in modern companies. The methodological framework is based on a review of relevant literature, case studies, and theoretical concepts from management

and information technology. The findings indicate that AI adoption fosters a transition from traditional hierarchical systems toward more agile, data-driven structures, where managers increasingly assume strategic and innovative responsibilities, while routine tasks are progressively automated. At the same time, challenges related to ethics, data security, and employee resistance to technological change are highlighted. The study concludes that AI should not be viewed merely as a technical tool, but rather as a key driver of new business models and managerial paradigms, opening avenues for further research into the sustainable and responsible application of these technologies.

Keywords: artificial intelligence, management, digital transformation, business organization, decision-making, data-driven models

JEL: M15, O33, L21

54. STANDARDI IFRS S1 I S2 KAO REGULATORNI OKVIR ZA INTEGRACIJU ODRŽIVOSTI U SAVREMENU RAČUNOVODSTVENU PRAKSU

IFRS STANDARDS S1 AND S2 AS A REGULATORY FRAMEWORK FOR INTEGRATING SUSTAINABILITY INTO CONTEMPORARY ACCOUNTING PRACTICE

SAŽETAK:

U savremenom poslovnom okruženju, integracija održivosti u računovodstvenu praksu postaje neophodna usled rastućih zahteva regulatora, investitora i društva u celini. Standardi IFRS S1 i S2 predstavljaju nove globalne regulatorne okvire koji postavljaju jedinstvene zahteve za obelodanjivanje održivosti i klimatskih rizika, čime se unapređuje transparentnost i verodostojnost nefinansijskog izveštavanja. Ovaj rad analizira karakteristike i inovativne pristupe ovih standarda, istražujući njihovu ulogu u integraciji održivosti u savremenu računovodstvenu praksu. Kroz sintezu relevantne literature, regulatornih dokumenata i praktičnih primera, u radu se razmatraju izazovi i prilike koje IFRS S1 i S2 pružaju računovodstvenim profesionalcima. Posebna pažnja u radu je posvećena uticaju digitalne transformacije na primenu standarda, kao i njenoj ulozi u razvoju održivog poslovanja. U zaključku rada se ističe značaj kontinuiranog usavršavanja i prilagođavanja računovodstvene prakse kako bi odgovorila na složene zahteve savremenog održivog poslovnog okruženja.

Ključne reči: *IFRS S1, IFRS S2, održivost, računovodstvena praksa*

ABSTRACT:

In today's business environment, the integration of sustainability into accounting practice becomes essential due to the increasing demands of regulators, investors, and society as a whole. IFRS Standards S1 and S2 represent new global regulatory frameworks that establish unique requirements for sustainability and climate-related disclosures, thereby enhancing the transparency and reliability of non-financial reporting. This paper analyzes the characteristics and innovative approaches of these standards, examining their role in integrating sustainability into modern accounting practice. Through a synthesis of relevant literature, regulatory documents, and practical examples, the paper discusses the challenges and opportunities that

IFRS S1 and S2 present to accounting professionals. Special attention is given to the impact of digital transformation on the implementation of the standards, as well as its role in supporting sustainable business development. The conclusion emphasizes the importance of continuous improvement and adaptation of accounting practices to meet the complex demands of today's sustainable business environment.

Keywords: *IFRS S1, IFRS S2, sustainability, accounting practice*

JEL: M41, Q56, O33

55. INTERNA REVIZIJA KAO SAVJETODAVNA USLUGA U SVIJETLU DIGITALNE TRANSFORMACIJE JAVNOG SEKTORA U BOSNI I HERCEGOVINI

INTERNAL AUDIT AS AN ADVISORY SERVICE IN LIGHT OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF THE PUBLIC SECTOR IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

SAŽETAK

Interna revizija je nezavisno, objektivno uvjeravanje i konsultantska aktivnost kreirana s ciljem da se doda vrijednost i unaprijedi poslovanje organizacije. Pomaže organizaciji da ostvari svoje ciljeve osiguravajući sistematičan, disciplinovan pristup ocjeni i poboljšanju efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja. Uspostavlja se i realizuje preko jedinice za internu reviziju ili Odjela za internu reviziju/Odjeljenja za internu reviziju. Kroz ulogu interne revizije se dodaje vrijednost i unapređuje vid kontrola. Sistem internih finansijskih kontrola u javnom sektoru čine finansijsko upravljanje i kontrola (FUK), interna revizija i Centralna jedinica za harmonizaciju finansijskog upravljanja i kontrole i interne revizije, uspostavljena pri Ministarstvu finansija. Interna revizija može imati savjetodavne usluge koje se obavljaju na zahtjev rukovodstva na način da se poštuju zahtjevi standarda interne revizije koji definišu planiranje, obavljanje, izvještavanje o rezultatima i praćenje postupanja po rezultatima obavljenih savjetodavnih usluga. Aktivnosti obavljanja savjetodavnih usluga uključuju prikupljanje informacija o području na koje se odnosi savjetodavna usluga, pregled dokumentacije, baza podataka, informacionih sistema, regulative i slično, provođenje analitičkih postupaka, testiranje kontrola kada se ocijeni potrebnim za prikupljanje dokaza i formulisanje zaključka/savjeta. Pružanje konsultantskih/savjetodavnih usluga se priznaje u standardima Instituta internih revizora kao važan aspekt uloge revizije. Savjetodavne usluge uključuju dvije strane, osobu ili grupu koja nudi savjet – interni revizor i osobu ili grupu koja traži i dobija savjet – klijent. Usluge savjetovanja su važne jer revizori mogu dati objektivno i utemeljeno mišljenje o poboljšanjima koja se mogu ostvariti u pogledu upravljanja, upravljanja rizicima, kontrole i u nekim slučajevima, cjelokupnog poslovanja organizacije. Automatizacija procesa, uvođenje novih tehnologija, digitalni alati i analitika postaju ključni faktori uspjeha. Interna revizija u javnom sektoru Bosne i Hercegovine može imati ključnu savjetodavnu uslugu u procesu digitalne transformacije. Pomaže upravljanju

rizicima, osigurava usklađenost i optimizuje procese. Jačanjem IT znanja i savjetodavne usluge, interna revizija doprinosi transparentnosti i efikasnosti javnih institucija u digitalnom dobu.

Digitalna transformacija predstavlja proces uvođenja i primjene digitalnih tehnologija u sve sfere života i rada, s ciljem poboljšanja učinkovitosti, kvaliteta usluga i korisničkog iskustva. Ona nije samo tehnološka promjena, već duboka promjena u načinu razmišljanja, organizacije i poslovanja. U suvremenom svijetu gdje se promjene događaju veoma brzo, digitalna transformacija postaje ključna za opstanak i napredak. Društvo se danas oslanja na digitalne alate više nego ikada prije. U poslovnom svijetu, automatizacija, upotreba umjetne inteligencije i rad na daljinu postaju standard. Digitalna transformacija nosi i izazove. Jedan od njih je potreba za stalnim učenjem i prilagođavanjem. Zaposleni radnici bi trebali da razvijaju nove digitalne vještine, a obrazovni sistem se treba prilagoditi potrebama tržišta rada. Povećana digitalizacija javnog sektora otvara i pitanje sigurnosti podataka, što zahtijeva ulaganje u kibernetičku sigurnost. Interna revizija pruža uslugu savjetodavne podrške menadžmentu u procesu digitalne transformacije javnog sektora.

Sprovedeno je istraživanje u javnom sektoru u Bosni i Hercegovini. Anketu je popunilo 9 ispitanika, na teritoriji Bosne i Hercegovine u maju mjesecu 2025. godine. Anketirano je 66,7% ženskog pola, a 33,3% muškog pola. Interna revizija je uspostavljena kod 100% ispitanika. Funkciju internog revizora unutar jedinice za internu reviziju ili Odjela za internu reviziju/Odjeljenja za internu reviziju obavlja 55,6% ispitanika, a 44,4% ispitanika obavljaju ostale poslove. 66,7% ispitanika posjeduje sertifikat o stručnosti za obavljanje datog posla, a 33,3% ne. 66,7% ispitanika je upoznato sa digitalnom transformacijom, a 33,3% ne. 77,8% ispitanika je odgovorilo da u njihovoj organizaciji/preduzeću nije bilo angažmana savjetodavne usluge, a 22,2% da je bilo. 100% ispitanika je odgovorilo da u njihovoj organizaciji/preduzeću nije bilo potrebe za angažmanom interne revizije u pružanju savjetodavne usluge menadžmentu u procesu digitalne transformacije.

Ključne riječi: *interna revizija, kontrola, upravljanje rizicima, finansijske interne kontrole, javni sektor, digitalna transformacija.*

SUMMARY

Internal audit is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve the performance of an organization. It helps an organization achieve its objectives by providing a systematic, disciplined approach to assessing and improving the effectiveness of risk management, controls and management processes. It is established and implemented through an internal audit unit or an internal audit department/internal audit department. Through the role of internal audit, value is added and the form of controls is improved. The system of internal financial controls in the public sector consists of financial management and control (FMC), internal audit and the Central Unit for Harmonization of Financial Management and Control and Internal Audit, established within the Ministry of Finance. Internal audit may provide consulting services at the request of management in a manner that complies with the requirements of internal audit standards that define planning, performing, reporting on results, and monitoring the results of consulting services performed. Consulting services activities include gathering information about the area to which the consulting service relates, reviewing documentation, databases, information systems, regulations, and the like, performing analytical procedures, testing controls when assessed as necessary to gather evidence, and formulating a conclusion/advice. Providing consulting/advisory services is recognized in the standards of the Institute of Internal Auditors as an important aspect of the audit role. Consulting services involve two parties, a person or group offering advice – the internal auditor, and a person or group seeking and receiving advice – the client. Consulting services are important because auditors can provide an objective and informed opinion on improvements that can be made in terms of governance, risk management, control and, in some cases, the entire business of the organization. Process automation, the introduction of new technologies, digital tools and analytics are becoming key success factors. Internal audit in the public sector of Bosnia and Herzegovina can have a key advisory service in the process of digital transformation. It helps manage risks, ensures compliance and optimizes processes. By strengthening IT knowledge and advisory services, internal audit contributes to the transparency and efficiency of public institutions in the digital age.

Digital transformation is the process of introducing and applying digital technologies in all spheres of life and work, with the aim of improving efficiency, quality of services and user experience. It is not just a technological change, but a profound change in the way of thinking, organization and business. In the modern world where changes occur very quickly, digital transformation is becoming crucial for survival and progress. Society today relies on digital

tools more than ever before. In the business world, automation, the use of artificial intelligence and remote work are becoming the norm. Digital transformation also brings challenges. One of them is the need for constant learning and adaptation. Employed workers should develop new digital skills, and the education system should adapt to the needs of the labor market. The increased digitalization of the public sector also raises the issue of data security, which requires investment in cybersecurity. Internal audit provides advisory support to management in the process of digital transformation of the public sector.

A survey was conducted in the public sector in Bosnia and Herzegovina. The survey was completed by 9 respondents, on the territory of Bosnia and Herzegovina in May 2025. 66,7% of the respondents were female, and 33,3% were male. Internal audit was established in 100% of the respondents. The function of internal auditor within the internal audit unit or the Internal Audit Department/Internal Audit Department is performed by 55,6% of the respondents, and 44,4% of the respondents perform other tasks. 66,7% of the respondents have a certificate of expertise for performing the given job, and 33,3% do not. 66,7% of the respondents are familiar with digital transformation, and 33,3% are not. 77,8% of the respondents responded that there was no consulting service engagement in their organization/company, and 22,2% that there was. 100% of respondents responded that their organization/company did not need to engage internal audit to provide advisory services to management in the digital transformation process.

Keywords: *Internal audit, control, risk management, internal financial controls, public sector, digital transformation.*

JEL: M42, H83, O33

56. ULOGA LOKALNIH MEDIJA U PROMOCIJI FISKALNE PISMENOSTI I ODRŽIVOG RAZVOJA ZAJEDNICE

THE ROLE OF LOCAL MEDIA IN PROMOTING FISCAL LITERACY AND COMMUNITY SUSTAINABLE DEVELOPMENT

SAŽETAK

U savremenom društvu, obilježenom brzim tehnološkim razvojem i sve većim socio-ekonomskim izazovima, fiskalna pismenost građana postaje ključni element demokratskog odlučivanja, transparentnosti i održivog razvoja. U tom kontekstu, lokalni mediji, kao najbliži komunikacijski kanal zajednici, imaju odgovornu i stratešku ulogu u obrazovanju građana o temama poput upravljanja ličnim i javnim finansijama, budžetske odgovornosti, praćenja javne potrošnje i implementacije ciljeva održivog razvoja.

Cilj ovog rada je da istraži na koji način lokalni mediji, koristeći digitalne platforme, mogu postati akteri u promociji fiskalne pismenosti, osnaživanju građana i jačanju lokalne demokratije. Kroz analizu primjera dobre prakse u Bosni i Hercegovini i regiji, kao i putem uvida u strategije digitalne komunikacije (web portali, društvene mreže, interaktivne emisije), rad će ponuditi modele kako lokalni mediji mogu efikasno komunicirati složene finansijske i razvojne teme na razumljiv i angažujući način.

Poseban fokus biće stavljen na povezivanje edukativnih sadržaja sa lokalnim budžetskim procesima, izvještavanjem o javnim rashodima, te informisanjem građana o mogućnostima participacije u donošenju ekonomskih odluka. U konačnici, rad ima za cilj afirmisati ulogu lokalnih medija kao mosta između javnog sektora i građana, čime se doprinosi transparentnijem, odgovornijem i održivijem razvoju lokalnih zajednica.

Ključne riječi: *lokalni mediji, fiskalna pismenost, digitalne platforme, transparentnost, održivi razvoj, javne finansije.*

ABSTRACT

In contemporary society, characterized by rapid technological development and increasing socio-economic challenges, citizens' fiscal literacy has become a key element of democratic

decision-making, transparency, and sustainable development. In this context, local media, as the closest communication channel to the community, have a responsible and strategic role in educating citizens on topics such as personal and public financial management, budgetary accountability, monitoring public spending, and implementing sustainable development goals.

The aim of this paper is to explore how local media, using digital platforms, can become active players in promoting fiscal literacy, empowering citizens, and strengthening local democracy. Through the analysis of best practice examples in Bosnia and Herzegovina and the region, as well as insights into digital communication strategies (web portals, social media, interactive programs), the paper will offer models for how local media can effectively communicate complex financial and development topics in an understandable and engaging manner.

Particular focus will be placed on linking educational content with local budgetary processes, reporting on public expenditures, and informing citizens about opportunities to participate in economic decision-making. Ultimately, the paper aims to affirm the role of local media as a bridge between the public sector and citizens, contributing to more transparent, accountable, and sustainable development of local communities.

Keywords: *local media, fiscal literacy, digital platforms, transparency, sustainable development, public finance.*

JEL: D83, H83, O35

57. UNAPREĐENJE EFIKASNOSTI RAČUNOVODSTVENIH SISTEMA UZ PODRŠKU INTERNE REVIZIJE

IMPROVING THE EFFICIENCY OF ACCOUNTING SYSTEMS WITH THE SUPPORT OF INTERNAL AUDIT

SAŽETAK

Izgradnja efikasnih računovodstvenih sistema predstavlja ključnu komponentu uspješnog poslovanja organizacije, a interna revizija ima nezamjenjivu ulogu u unapređenju i održavanju tih sistema. Ovaj rad istražuje ulogu interne revizije kod razvijanja i implementiranja efikasnih računovodstvenih sistema, koji treba da budu ne samo tačni, već i u skladu sa zakonskim propisima, međunarodnim standardima i internim kontrolama. Rad će u fokusu imati identifikaciju ključnih izazova i prepreka u organizacijama u Bosni i Hercegovini. U radu će se razmatrati uloga interne revizije u smanjenju rizika od grešaka i prevara u finansijskim izvještajima, kao i njen doprinos povećanju transparentnosti i povjerenja investitora. U radu će se prikazati na koji se način uz podršku interne revizije mogu izgraditi efikasni računovodstveni sistemi. Osim toga, posebno će se naglasiti značaj obuke kadrova, kao i potreba za kontinuiranim unapređenjem računovodstvenih praksi kako bi se osigurao dugoročan poslovni uspjeh. Zaključak rada ukazuje na to da interna revizija ne samo da poboljšava kvalitet računovodstvenih sistema, već predstavlja i ključnu funkciju u upravljanju poslovnim rizicima, utiče na poboljšanje finansijskih izvještaja i usklađivanje sa propisima, čime doprinosi održivosti i konkurentnosti organizacije.

Ključne riječi: *računovodstvo, računovodstveni sistemi, interna revizija, efikasnost*

ABSTRACT

The development of efficient accounting systems is a key component of an organization's operational success, with internal auditing playing an indispensable role in their improvement and maintenance. This paper explores the role of internal auditing in developing and implementing efficient accounting systems, which must not only be accurate but also comply with legal regulations, international standards, and internal controls. The focus of the paper will be on identifying the key challenges and obstacles faced by organizations in Bosnia and Herzegovina. It will examine the role of internal auditing in reducing the risk of errors and fraud

in financial reports, as well as its contribution to increasing transparency and investor confidence. The paper will demonstrate how efficient accounting systems can be built with the support of internal auditing. Additionally, special emphasis will be placed on the importance of staff training, as well as the need for continuous improvement of accounting practices to ensure long-term business success. The conclusion of the paper highlights that internal auditing not only improves the quality of accounting systems but also plays a critical role in business risk management, enhances financial reporting, ensures regulatory compliance, and thus contributes to the sustainability and competitiveness of the organization.

Keywords: *accounting, accounting systems, internal audit, efficiency*

JEL: M42, H83, G32

58. TRANSFORMACIJA UKRAJINSKOG VISOKOG OBRAZOVANJA U KONTEKSTU EVROPSKIH INTEGRACIJA: IZAZOVI, PRIORITETI I PERSPEKTIVE

TRANSFORMATION OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION: CHALLENGES, PRIORITIES, AND PROSPECTS

SAŽETAK

Put Ukrajine ka evropskim integracijama zahtijeva ne samo političku i ekonomsku transformaciju, već i duboku modernizaciju njenog sistema visokog obrazovanja. Od univerziteta se očekuje usklađivanje sa evropskim standardima kvaliteta, vrijednostima akademske slobode i mehanizmima međunarodne saradnje. Ovaj rad istražuje glavne izazove i mogućnosti u tom procesu, s posebnim osvrtom na posljedice tekućeg rata, potrebu za stvarnom institucionalnom autonomijom, nužnost unapređenja kvaliteta obrazovanja, optimizaciju mreže visokoškolskih ustanova i primjenu najboljih praksi evropskih partnera. Poseban naglasak stavljen je na ulogu visokoškolskih institucija kao nosilaca otpornosti i inovacija tokom ratnog perioda, kao i na njihovu buduću misiju da postanu centri istraživanja, kreativnosti i održivog razvoja u okviru evropskog obrazovnog i naučnog prostora.

***Ključne riječi:** visoko obrazovanje, Evropska unija, Bolonjski proces, akademska autonomija, osiguranje kvaliteta, internacionalizacija.*

ABSTRACT

Ukraine's path toward European integration requires not only political and economic transformation but also profound modernization of its higher education system. Universities are expected to align with European standards of quality, values of academic freedom, and mechanisms of international cooperation. This paper explores the main challenges and opportunities in this process, with particular attention to the consequences of the ongoing war, the demand for genuine institutional autonomy, the necessity of raising educational quality, the optimization of the institutional network, and the application of best practices from European partners. Special emphasis is placed on the role of higher education institutions as agents of

resilience and innovation during wartime, as well as on their future mission of becoming centers of research, creativity, and sustainable development in a European educational and scientific area.

Keywords: *higher education, European Union, Bologna Process, academic autonomy, quality assurance, internationalization.*

JEL: I23, I25, F15, O52